

A kaposvári csendőrzászlóalj története

A kaposvári csendőr zászlóalj 1944 nyarán alakult a Dunántúlon működő járőrtárs iskolák összevonásából. A főherceglaki, lenti, letenyei és kaposvári csendőr tanszázadokat Kaposvár székhellyel összpontosították Barabás József alez parancsnoksága alatt. A kiképzést egyelőre tovább folytatták.

A román átállás után augusztus végén a zászlóaljat vasuti szállítással Budapestre rendelték és az Albrecht laktanyában helyezték el, később a Mária Terézia téri iskolát utalták ki a zászlóalj szálláskörletéül.

A fővárosba való vezénylés célját Horthy Miklós kormányzó személyesen ismertette századparancsnoktól felfelé a Királyi Palotában összehívott tiszti gyűlésen. A kormányzó éleslátással rajzolta fel a várható eseményeket, mely a román átállás és árulás következménye lehet. Kifejezte bizalmát a csendőr zászlóalj iránt a sorsdöntő napokban. Beszédéből ki lehetett érezni a közelgő fegyverletételt is, mert a kormányzó előre látta hazánk tragikus helyzetét a várható szovjet betöréssel kapcsolatban. Szdpk-tól felfelé minden csendőrtiszt sejtette a napi eseményjelentésekből, hogy a kormányzó kapcsolatban áll a nyugatiakkal s különösen az angoloktól remélt olyanformájú támogatást, hogy az ország angolszász megszállás alá kerülhet egy balkáni partraszállás után. Ez esetben a magyar fegyveres erők átálltak volna, de a szovjet hadsereg előtt senki se óhajtott letenni a fegyvert. Túl jól ismertük az szovjetet 1919 és Katyn erdő lengyel tisztjeinek története után.

A zászlóalj naponta folytatta kiképzését és felkészült a legkomolyabb eshetőségekre. Semmiféle egyéb feladatot nem kaptunk és a hetek szaladtak egymás után. Szabadság és eltávozási tilalomból tudtuk, hogy az együttartás komoly, sötét eseményeket előz meg.

1944. október 15-én elhangzott a kormányzó fegyverletételi szózata a rádióban. A zljpk együttartást rendelt el a szálláskörletben. Készenlétben várakoztunk, azonban semmiféle parancs nem érkezett és 3 nap izgalommal és együtt tartásban telt el. Hallottuk, hogy kormányzónkat elvitték a németek s hogy a harc további folytatását rendelte el a vezérkar főnöke.

Október 18-án pk-unkat, Barabás alez urat áthelyezték s új zljpk érkezett Reviczky Zsigmond alezredes úr személyében. Két nap múlva zlj-unkat vasuti szállítással hadműveleti területre irányították a Dél-Dunántúlra Barcs, Babócsa és Berzence állománnyel, mint hadosztály tartalékot. Két század azonnal bevetésre is került Babócsa térségében azzal a parancssal, hogy tartóztassa fel az szovjet erőket. Ezidőben nagyarányú magyar és német csapatátcsoportosítások folytak a Dél-Dunántúlon.

1945. január elején német hadosztály és ezredkötelék alárendeltségébe került zászlóaljunk. Marcali védelmére vonultunk a Balatontól délre az országhatárig.

Zászlóaljunk ezután Marcali térségében védőállásba vonult. Március

végéig tartott ez az állapot, közben állandó súlyos harcokban voltunk. Résztvettünk Székesfehérvár felmentésére indított német ellentámadásban is. Ezek az erdei harcok súlyos veszteségeket okoztak zlj-unknak. A nagygyótai erdőben a zlj kivérzett, 30-50%-os veszteségei voltak egyes századainknak. Sásdy Antal hdgy a kaposvári szd-tól, Popovics Antal zls a főherceglaki szd-tól hősi halált haltak. Sebesültjeinket alig győzték elszállítani a vöröskeresztes gépkocsik.

Egy Torontóban élő szemtanú, egy kitüntetett szakaszvezető így emlékszik vissza a nagygyótai harcokra: — „Hajnal óta támadtunk az erdőben. Zengett az ég a csatazajtól, másodpercenként zuhantak a szovjet aknák és tűzérési gránátok. Mi csak támadtunk és haladtunk az erdőben. Sásdy hdgy úr volt a szakpk-om s együtt szívtunk el egy cigarettát a dél-előtti pár perces pihenőben, míg a német sebesültvivők összeszedték halottjainkat és sebesültjeinket. Egy 17-18 éves német fiú haldoklott előttünk. Súlyos haslövése volt s vizet kért. Keservesen sírt és szenvedett. Utolsó erejét összeszedve hátiböröndjéből egy tört vett ki és a kezembe adta ajándékkul s már alig hallhatóan mondta: Danke schön Kamerad! Aztán lecsuklott a feje a földre s halott volt. Halála előttünk történt. Sásdy hdgy úr mélyet sóhajtott, eldobta cigarettáját, felállt s azzal búcsúzott: Átmegyek a jobbszárnyra, megnézem azt a rajomat is! Többé nem látam a Hadnagy Urat. Vagy 20 perc múlva jött a hír jobbról szájról-szájra: Sásdy hdgy úr fejlövést kapott, meghalt! Mindnyájan sírtunk, nagyon szerettük a Hadnagy Urat!” —

Támadásunk tovább haladt, estére elértük a kitűzött célt. Az erdőben éjszakáztunk, altatót a szovjet aknák csapódása és a front morajlása adta...

Marcali térségében 1945 március végéig tartott a harc. Március végéig a századok vesztesége elérte a 75%-ot, 160 emberből csak 40 harcképes maradt.

Mihalovich Polikárp hdgy-ot tüdőlövéssel, vitéz Marssó Barna hdgy-ot aknaszilánk sebesüléssel küldték tábori kórházba. Borovszky Tasziló hdgy súlyos sebesülten eltűnt.

Ezután a „Margit vonal” védelmébe rendelték megcsappant létszámú zlj-unkat. A Margit vonal a Balaton-Magyaród község vonalában feküdt. A zljpk-i posztot Besenyi Károly örgy úr vette át. Súlyos védelmi harcok következtek, a szovjet nagy erővel támadott. Tíz napig kitartottunk igen súlyos, keserű veszteségek árán. Súlyosan megsebesült Dr. Csellár Gábor szds, a letenyei cső szdpk. Ezidőben éreztük, hogy összeomlóban van a front! A német csapatok megkezdték a kiűritést s a mi kis zlj-unkat is hátrarendelték. A visszavonulás a Muraközbe történt, hol összekeveredtünk a Szent László hadosztály kötelékeivel. A fejetlenségben vitéz Szügyi Zoltán vörgy úr teremtett rendet, ki megritkult csapatunkat a legendás Szent László hadosztályba osztotta be. A ho példás szelleme, kiváló fegyelme visszaadta erőnket. Halogató harcban vonultunk vissza nyugat felé a Mura folyóval párhuzamosan. Állandó harcok közepette Deutschlandsberg-

nél keltünk át az Alpokon s vonultunk Klagenfurt felé. Május 8-án tettük le a fegyvert az angolok előtt, úgy hiszem, mi voltunk az utolsó harcoló magyar csapat. Az angol parancsnok látván a hadosztály kiváló fegyelmét, saját szolgálatába rendelt bennünket. 1945. május 9-én angol szolgálatban ért véget számunkra a szovjet elleni háború. K.G. szds.

vitéz Szügyi Zoltán vörge, a Szent László hadosztály parancsnoka vk. tisztjeivel.

Hadiszolgálat a rádió-ügyeleti szobából . . .

1944 nyarán, meleg, kellemes este borult a Böszörményi úti csendőrlaktanya vidékére . . . Bent ültem a rádióügyeleti szobában, halkán Budapest I. rádióállomás műsora szólt. Szívhezszóló dalok, slágerek vidítottak s szinte kíváncsítottam a budai hegyekbe . . . A barátságos hangulatot hirtelen csend szakította félbe, elhallkult Budapest I. és a következő pillanatban megszólalt a bemondó: „Légiriadó Budapest! Légiriadó Budapest!”

Az ügyeleti szoba ablakai alól hallottam a futkosást, fegyverzörgést. Csendőr bajtársaim az óvóhelyekre siettek. Csak a kapuőrség, a földszinti telefon szolgálatos csendőr és jómagam maradtunk helyünkön. A szolgálat az szolgálat! Feszülten figyeltem a csendőrrádiót, de onnan nem szólt semmiféle különleges parancs . . . Kikémleltem az elsötétített város felé, Buda sötétén, csendben várta a jelzett légitámadást . . .

Nem kellett sokáig várni. Már zúgtak a délről jött gépek, nagy kötetlek jövetelével számoltam. Percek múlva már hallottam is a bomba-

sorozatok robbanását, az ablaküvegek remegtek pedig a bombaszönyeg messzi feküdt tőlünk. valahol Pest déli részén a petróleumtárolókat terítették . . .

A kötetlek zúgásának elmúltával leadtam a rádiótávíratokat, melyek még hátra voltak. Kolozsvárra, Ungvárra és Székelyudvarhelyre közvetítettem rejtjeles távíratokat. Allig végeztem munkámmal, megszólalt a telefon.

A drót végén egy izgatott férfihang a következőket hadarta:

„Halló, itt mohácsi révkapitányság! A Szent István gőzhajó útba indult Budapestre. Most befutott jelentések szerint ellenséges repülőgépek vízi úszóaknákat szórtak a Dunába Paks környékén és hosszú szakaszon elaknásították a Dunát! A hajóval nincs rádióösszeköttetésünk. Felhívtam Budapest I. rádiót, hogy állítsák le a hajót a további intézkedésig, a hajó állandóan figyeli a budapesti rádióadást! Egy nő elutasított azzal, hogy nem foglalkozhat ilyen kérelmekkel, mert a Budapest I. rádiót az elmúlt napokban a légoltalmi parancsnokság hatáskörébe utalták. Sajnos, mi képtelenek vagyunk megállítani a hajót! Kérjük a csendőrség azonnali intézkedését!”

„A hajóval nekem sincs kapcsolat, de azért azonnal cselekszem!” — válaszoltam a mohácsi révkapitányságnak.

Azonnal felhívtam Budapest I. rádióállomást. Az említett szolgálatos hölgy engem is azzal utasított el, mint a mohácsi révkapitányságot. — „Hát akkor kérem a légoltalmi parancsnokság telefonszámát!!” — rivaltam rá a hölgyre.

— „Azt nem adhatom meg!” — jött a felelet.

Erre már elfogott a méreg és kemény szolgálati hangon léptem fel vele: — „Kérem a nevét és szolgálati beosztását!” — „Mit akar a nevemmel?” — kérdezte a hölgy. — „Én semmit, hanem majd a hadbíró-ság akar valamit! Abban biztos lehet, hogy a révkapitányság rám fog hivatkozni, én pedig természetesen önre, így alkalma lesz megtanulni, hogy háború van és nem babra megy a játék!”

Ezt a mondatot már a kemény, tettekre kész csendőr mondotta belőlem.

A hölgy megijedt, remegő hangján éreztem: — „Hát kérem, kivételesen, de az ön felelősségére megteszem!” — „Halló! Itt Arányi Gyula őrmester, rádióügyeleti csendőr beszél a budapesti csendőr híradó számparancsnokságtól! Hivatkozzon rám bárkinél, én vállalom a felelősséget!” — feleltem a hölgynek.

Néhány másodperc múlva Budapest I. rádióállomás megszakította az adást és a következőket hallottam: — „Szent István gőzhajó figyelem! „Szent István gőzhajó figyelem! A további intézkedésig ott, ahol van, horgonyozzon le és várja a további utasításokat!”

Megkönnyebbülten sóhajtottam fel! A Szent István hajó, mely jelenleg csapatokat és sebesülteket szállít, itálán megmenekült!

Vagy 20 perc múlva ismét csörgött a telefon. Az előző férfihang hí-

vott a mohácsi révkapitányságtól: — „Köszönöm őrmester úr! Hiába, ha már minden kötél szakad, akkor a csendőrséghez kell fordulni, azok mindent elintéznek! Ha életveszély forog fenn és segítségre van szükség, önkéntelenül a kakastollat látjuk és a csendőrséghez fordulunk!” — „Köszönöm, vége!” — feleltem és letettem a kagylót. Az órára pillantottam, mely közel éjfél mutatott. Aztán kopogtak és belépett Szita őrm., felváltottak. Felkötöttem kardomat, fejembe húztam kakastollas tábori sapkámat és kiléptem a folyosóra. A kapuőrség előtt együtt léptünk ki a laktanyából a telefonügyeletes csendőrrel. Megkérdeztem tőle, hogy miért kapcsolta éppen a rádióügyeleti szobát?

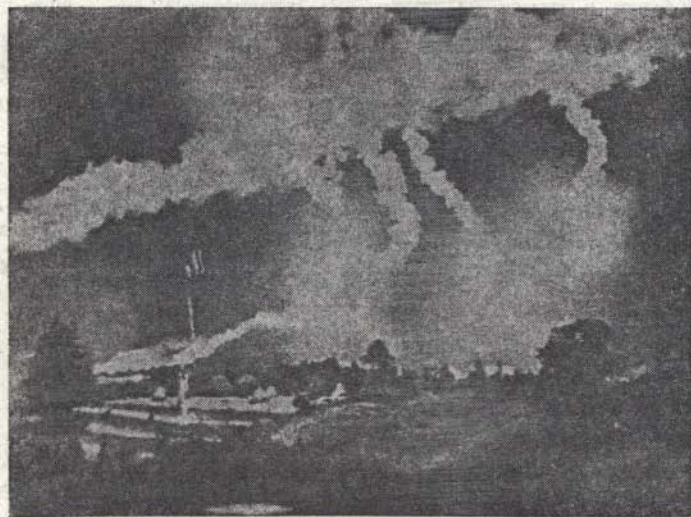
— Hát azért, mert az izgatott férfi valami rádióösszeköttetés megszakadásáról, hajóról és üzemzavarról hadant. Mivel rádióügynek gondoltam, azért kapcsoltam tehozzád!”

Mosolyogva, jókedvűen ballagtunk lefelé a Fery Oszkár utcán...

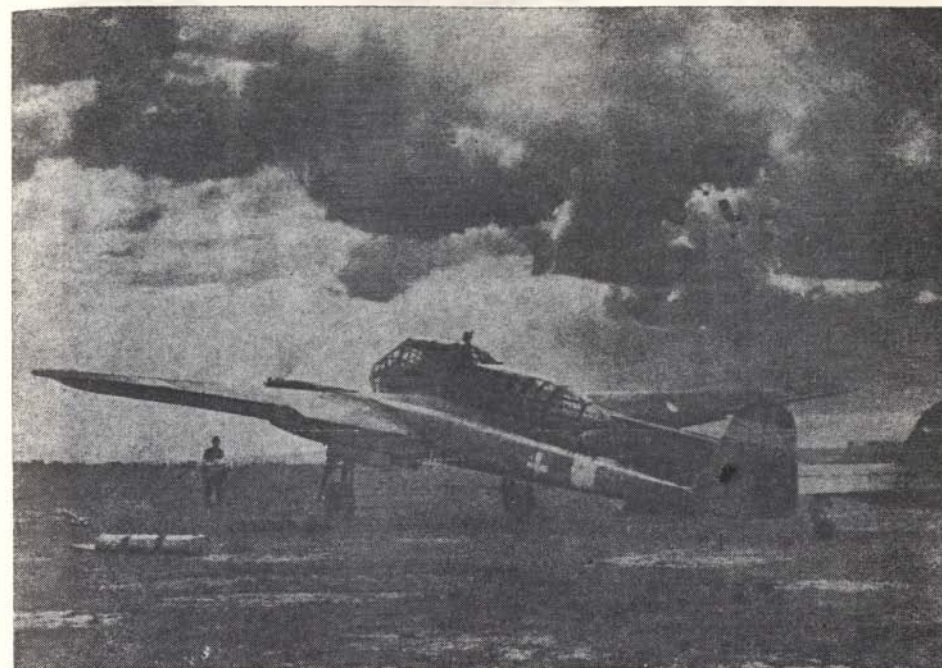
A másnapi hadijelentésben többek közt olvastuk, hogy utászcsapatunk több száz úszóaknát halásztak ki a Dunából Paks alatt és tettek ártalmatlanná. A Budapestre tartó Szent István hajó megmenekült a felrobbanástól és elsüllyedéstől. A hadijelentés nem említette, hogy mindez egy híradó csendőr lélekjelenléte és határozott fellépése eredménye volt. Öröm töltött el, majd felcsatoltam ismét kardomat és indultam szolgálatba. Nyugodt lelkiismeretem, kötelességteljesítéshez szokott természetem jóérzésével a budapesti csendőrlaktanya felé...

Nyugaton, 1968. február 14.

Arányi Gyula törm.

Légicsaták

Magyar felderítő repülőgép

Repülő eligazítás

Találat a vadászgépen...

OKTÓBERI EMLÉK

(Lovas István őrm és Mucsi István szds emlékére)

Ősz volt. A földi valóság vigasztalan esője összeolvadt a lélek reménytelen szürkéségével. Hátamon végigbizsergett a harc feszültsége. Ez az ősz 1944. ősze volt. A magyar történelem legszomorúbb ősze.

Zsombékos, nádas foltjaival előttem terült el a Tisza árterülete. Keményen meghúztam sisakom álladzó-szíjját. Kezem a géppisztolyomat markolta. Belefűrtam magam a széna-kazalba és szemlélődtem. A láthatár szélén lágy szürkéségben húzódtak a fűzesek. Mögöttük folyt a legmagyarabb folyó, a szőke Tisza.

Dörrenés... Susogó hang... Lapulás... Reccsenés... Akna,,

Megkezdődött a szerenád — szól fel hozzám fojtott hangon Perina. A fiúk mélyebbre fészkelik be magukat a sárba. És már jönnek is a csomagok szép szabályos időközökben. A szénaboglya megzizzen alattam, amint az alacsony terítő szilánkok átfúrják.

Hirtelen az országút felől is fellobban a tonkolattűz. A mű gépágyúsaink tüzelik végig a faluszélét. De még a dörrenéseken át is hallok az óvatos léptek közeledését. Halk kattanással kibiztosítom a géppisztolyomat.

— A századparancsnok úr hivatja hadnagy urat. — Hallok Kötési törzsőrmester hangját.

— Megyek — és már csúszom is le a boglya oldalán. — Perina szakszervező vegye át a parancsnokságot!

— Igenis, hadnagy úr! — hallatszik a válasz.

Megindulok a törzsőrmester után a sötétben. Könnyen tájékozódunk, hiszen több, mint tíz napja vagyunk itt védőállásban. Jól megismertük már a terepet. A századparancsnoki harcálláspont az országút melletti tanyában van. A tanyaudvaron aknarobbanás tányérfoltjai. Az épület egyik szárnya már rom, de a félméteres vályogfalak még így is jó védelmet nyújtanak. A még fedél alatt lévő helységben mécses ég. A parancsnok a térkép fölé hajol, amikor belépek. Némán kezet fogunk. Jóarcú szőke férfi a százados, úgy a harmincas évek elején. Igazi érett ember mellettem, a huszonhárom éves tacsó mellett.

— Te, ma az a hír érkezett — szólalt meg parancsnokom — hogy a község előtti kukoricaszár ikupok valamelyikében egy bajtársunk fek-

A jelentő lovas...

szik. Lehet, hogy halott, de az is lehet, hogy csak sebesült. El kellene menni érte...

Elhallgatott. Értettem. Ki kell menni a két vonal közé. Tisztában voltam azzal, hogy a feladat reám vár.

— Ki hozta a hírt? — kérdeztem.

— Menyhárt őrmester. —

Ismertem a kis kövérkés, jóvialis arcú őrmestert. Első látásra senki nem hitte erről a csupa-kedély emberről, hogy valóban milyen elszánt lelkes katona.

Hivassa ide Százados Úr Menyhártot! —, kértem.

Pár percig némán vártunk gondolatainkba merülve. Menyhárt feszesen tisztelgett, amikor belépett.

— Na Menyhárt — szólt a százados — mondja el a hadnagy úrnak is.

Hát én a múlt éjjel bent jártam a községben. Civilben persze. Ott mesélték, hogy amikor a csendőr-őrsön rajtaütöttek a ruszki, az őrs legénysége a kertek felé vonult vissza. De így is elfogták volna őket, ha az egyik őrstag, egy láda löszerrel és két karabéllyal be nem veszi magát egy szár-kúpba. Onnan aztán olyan pokoli tüzelésbe kezdett, hogy a ruszki nem tudtak kijönni a házak közül. Az őrs visszavonult, de hogy azzal az eggyel mi lett, azt nem tudja senki. Valahol ott kell lennie, ha csak...

— Értem — vágtam közbe. — Megbízható az értesülés?

— Magyar embertől hallottam — mondotta Menyhárt olyan hangon, mintha magától a római pápától lennének az értesülései. Alkaratlan is elmosolyodtam.

— Mennyi ideje ennek?

— Két hete.

Van értelme kockáztatni harcképes katonákat azért a minden valószínűség szerint már halott emberért? — fogamzott meg bennem a kérdés. De még idejében lenyeltem. — Hát az az ember kérdezte-e, hogy van-e értelme az önfeláldozásának?

Elszégyeltem magam.

— Kikkel megyünk Menyhárt? — kérdeztem olyan tettetett közömbösséggel, mintha csak egy dunaparti sétáról lenne szó.

— Barta tizedes és Gulyás örvezető vállalkoztak.

— Éjfél után két óra a legalkalmasabb idő — szólt bele beszélgetésünkbe a századparancsnok. — Akkorra elcsendesedik a járőrözés. Addig itt pihenhetek.

Hát bizony az a pár óra minden volt, csak nem pihenés. Öröklé rengett a föld. De legalább száraz helyen lehettem és ez magában is nagy szó volt. Bizony vacogtató az októberi éjszaka átázott ruhában még a Tisza partján is. Lassan telt az idő, de mégis eljött a két óra. Az éj

holdvilágos volt, tele a csillagok milliárdjaival. Pedig most nem bántam volna, ha felhős és ködös.

Diák-korom indiánregényeinek romantikája elevenedett fel bennem, amikor negyedmagammal elkezdünk előre küszni az út árkában. Az izgalom lassan elült. Helyébe valami elszánt hangulat költözött. Minden érzékünk figyelt. Lassan haladtunk. Kevés küzés, sok megállás, hallgatózás. Az óram világító számlapján figyeltem az idő múlását. Háromnegyed óra telt el így lassú előrelopakodással, amikor Menyhárt megfogta a karomat. Némán mutatott jobbra ki a szántásba, jelezve, hogy itt már ki kell küsznünk az árokból a letarolt kukoricásba. A másik két társunknak jellel megparancsoltam, hogy egyhelyben maradjanak és ha kell, tüzzel fedezzenek minket. Menyhárt meg én befűrtük magunkat a barázdába. Csak most láttam, hogy ez a kövérkés kis ember milyen zajtalanul és fürgén mozog. A falu széle itt fehérlett előttünk a hold fényében. Még a szuszogásomat is igyekeztem elfojtani. A kukorica-szárkúp olyan hirtelen sötétlett fel előttem, hogy a torkom összeszorult. Mire odaértem, Menyhárt már ott lapult a szárkúp sötétjében.

És itt egy soha el nem feledhető kép tárult elém. Egy kiborított löszer-láda, üres rakaszok, és szanaszét töltényhüvelyek között két elnémult karabély és egy örökre elnémult katona. A háború ijesztő, rideg csendélete. A halott bal arca hiányzott. Valószínűleg célzáz közben érte a találat.

Alig szuszogtuk ki magunkat, máris indulnunk kellett vissza. Az idő vészesen közelgett a virradat felé. Az elesettet két kezénél fogva vonszoltuk magunk után az árokig, ahol már a másik két pihent bajtárs vette át ezt a szomorú tiszteletet.

Négy óra volt, mikor újra átléptük a saját vonalunkat. Egy szétlőtt épület mögött tudtam először zseblámpám fényénél szemügyre venni a halottat. Igazi barna magyar fiú volt. A zubbonyába bevarrt névcédulát is elolvastam.

„Lovas István csendőr-őrmester. Tószegi őrs.”

A nagy zivatar elmúlt. A szovjet katonák hősi emlékműveket kaptak a magyar földön. A „Lovas István”-ok nem. Nekik mi kell emléket állítsunk a szívünkben.

Domokos Sándor fhdgy

Huszárok felvonulnak

A szakaszparancsnok elesett

(Takács Ferenc törzsőrmester emlékére)

1944. október 20... A duklai hágó és Csap közti harapófogóba szorult 1. honvédhadsereg kétségbeesett és súlyos harcok árán igyekszik kivonni csapatait a Keleti Kárpátok állásaiból... Csapnál a Tisza északi partját erőd századbeli honvédek védik, a duklai szorost német hegyi vadászok reteszelik el. Az ellenség pedig többszörös túlerőben támad Huszt felől Munkácsra, Beregszász felől északra... A vereckei védel-

HIVEN — BECSÜLETTEL — VITÉZÜL

MINDHALÁIG

mi harcokban kivérzett ungvári tanzászlóalj még pihenni se tud... A lábbadozó, könnyű sebesülteket a fáradt, kimerült csendőrökkel együtt újból bevetik... Egy szakaszunk Seres hdgy parancsnoksága alatt Ungvártól északra végez partizánelhárítást. dr. Csányi zls. a szobranci utat biztosítja... Egy szakasz parancsnokságom alatt Hátmegre kerül, Munkácstól délre és megerősíti a „Kolozsvár” honvéd őrzászlóaljat, melyet leharcolt állapotában a vakmerő és kihívó magatartást tanúsító partizánok tovább ritkítottak. Az aknaszlatinai csendőrszázad felerősített erővel Xantus György hdgy parancsnoksága alatt rámenős rohammal visszafoglalja a partizánoktól Martinka községet, a partizánokat szétveri, részben megsemmisíti, részben menekülésre kényszeríti... A „Kolozsvár” őrzászlóalj nehézpuskái pedig a hátmegi dombról pusztítják a Borló erdeibe szaladó partizánokat... (Uszta Gyula népidemokrataikus ve-

zérőrnagy, a cseh hadseregből átvett, áruló m. kir. zászlós is a menekülőkkel tart. A népidemokráciában kiadott szégyenkönyv, Szabó László írása az „Utolsó felvonás” hosszasan tárgyalja az eseményeket és úgy tünteti fel, hogy a „felszabadító partizánok fasiszta zászlóaljokat semmisítették meg”. Mi csak menekülő és nyúl cipőt húzó partizánokról tudunk s egynéhány orvgyilkosságtól eltekintve tevékenységük a nullával volt egyenlő. Amit elértek, azt a mérhetetlen számbeli és anyagi fölényben lévő szovjet hadsereg érte el számukra.)

Martinka község napokig ég és bűnhődik. mert a partizánokkal cimborált...

Az ungvári csendőr tanzászlóalj laktanyájában pedig szinte szünet nélkül csörög a telefon: az 1. hadseregparancsnokság újabb és újabb csendőr egységet vet be a városok védelmére és a visszavonulás fedezésére... A laktanya olyan, mint egy hangyaboly: sürgés, forgás, rohanás, harsogó vezényszavak...

Bevonul a kassai csendőrszázad is Simon Jenő szds parancsnoksága alatt. Szolgálatvezetőjével, Karacs László főtörm-rel engem keresnek, a helyzet felől érdeklődnek és tanácsomat kérik, mert bevetésre indulnak Munkács védelmére. Örömmel üdvözlöm Karacs főtörm-t, régi bajtársak vagyunk, évekig nálunk szolgált Ungváron s az öpk iskola után helyezték át Kassára. A szdpk csupa aggodalom, a szolg. vez. most is mosolyog, ezt az embert életemben nem láttam megijedni... Az uzsoki völgyből visszavonuló csendőr erőket Bokros István szds parancsnoksága alatt Ungvár védelmére rendelik.

Újból csörög a telefon: az 1. hadseregparancsnokság adja a további parancsokat: — „Toldy szds és Sütő fhdgy jelentkezzenek a hadseregparancsnokságon, új beosztást ott kapnak, Kövendy fhdgy átveszi a partizánok ellen bevetett századot, dr. Csányi zls szakasza és mégegy szakasz azonnal indul Munkácsra városvédelemre. v. László altbgy sk. 1. hadspk.” —

Toldy szds beteg, Sütő fhdgy beteg, Lácay Szabó fhdgy kórházban, Seres hdgy alig áll a lábán a napok óta tartó éjjel-nappali szolgálatoktól... Forgó hdgy elesett, Sarudy zls elesett, jómagam két lábra sántítok, a hátmegi tábori őrsök éjjeli és hajnali ellenőrzése a hűvös éjszakában jókora inhüvelygyulladászt eredményeztek lábaimon. Alig van csendőrünk már, a zászlóalj fele elesett, vagy megsebesült Vereckén, de újabb veszteségek értek Hátmegen is, szakaszaink vannak csak, de a hadseregparancsnokság folyton századokat emleget és követel... Őket is meg lehet érteni, leharcolt, erősen megritkult az 1. hds és nincsen tartalékuk...

Toldy szds gyógyulásáig átadja a zlj-pságot, e fejtelten helyzetben nekem kell intézkedni!

Bevonom a szobranci útról a Csányi szakaszt és a laktanyaőrségből,

valamint a gyógyult sebesültekből nagynehezen felállítok mégegy szakaszt. De ki legyen a szakaszparancsnok?

Seres hdgy a partizánok ellen küzd szakaszával, dr. Csányi zls itt áll előttem, de hol a többi? Forgó hdgy és Sarudy zls nem felelnek...

Kénytelen vagyok tiszthelyettest keresni szakaszparancsnokul. A szolgálatvezető alhadnagyok öreg, 1. világháborús katonák, ilyesmire már nem alkalmasak. A főtörzsőrmesterek vagy sebesültek, vagy betegek. Leharcolt, kikészült emberek mind... Eszembe jut Takács törzsőrmester! Igen, komoly, derék, fegyelmezett ember. Rendkívüli idők, tiszt nincs, a szakpk-i beosztásba Takács kerül!

Hívatom Takácsot a századirodába. Takács betoppan és jelentkezik: — „Főhadnagy úr alázatosan jelentem, parancsára megjelentem!” —

Azonnal a tárgyra térek: — „Takács, átveszi a parancsnokságot a most felállított szakasz felett. Csányi zászlós úrral Munkácsra mennek, városvédelemre. Nincs tiszt, tudja, hogy állunk a vereckei ütközet óta. Ön most tiszt beosztásba kerül. Viselje gondját 30 emberének és legyen büszke erre a feladatra. Önt találtam alkalmasnak. — „Vállaja?” —

— „Alázatosan jelentem vállalom! Köszönöm főhadnagy úr!” — feleli Takács. Arcát előnti az öröm pirossága, kezetrázunk és levonulunk a sorakozóhelyre.

A két szakasz sorakozva, útrakészen és fegyverben áll. A gépkocsik beérkeztéig pihenőt adok a csendőröknek s a két szakpk-al a kantinba vonulunk egy kis erőgyűjtésre és megbeszélésre. Dr. Csányi zls sovány mint egy nyüzött ördög, Takács kondíciója kiváló, de azért mindkettő elfogadja a hozatott féldecit...

Most adom nekik a fehér asztalnál a végső eligazítást: — „Hát fiúk keserves időket élünk! Csendőr létünkre hetek óta harcban állunk, hol itt, hol ott vetnek be s mindig a legveszélyesebb helyeken. Most is városvédelemre mentek Manlicher puszkával szovjet T-34-esek ellen. A kassai cső szdhoz kerültek, Simon szds úr alárendeltségébe. Különös tanácsot nem adhatok, csak azt, hogy bízom bennetek, kipróbált emberek vagytok s saját szemetekkel tapasztaltátok, hogy milyen a háború! Az adott helyzet szabja meg tennivalókat s azok szerint cselekedjétek. Harckocsik ellen nem tudtok védekezni. Ha legázolnak Benneteket, húzódjatok ki a városból s irány Sátoraljaújhely! Kerüljétek ki az utakat, mert a páncélosok előnyben lesznek. Igyekeztek beérkezni Sátoraljaújhelyre s ott Molnár István fhdgy úr gondozásába fogja venni szakaszaitokat. Övele már telefonon beszéltem és megkértem.” —

Beérkezik a két csapatszállító tehergépkocsi. A szakaszok sorakoznak, jelentésadás... Takács törm pompásan mutat szakasza élén! Az oszlop indul, Takács a vezető mellett ül és tiszteleg, míg a kocsi kigördül a laktanyaudvarról...

Büszkén és szeretettel nézek távolodó csendőreink után...

Kerékpárra ugrom és elhajtok a leánygimnáziumba dr. Szulincsák László igazgatóhoz felvenni feleségem utolsó fizetését. Az egész tanári kar bent dolgozik. Mikor meglátnak, felugranak, kis csend után megszólal az igazgató. — „Hála Istennek, főhadnagy úr! Mi azt az értesülést kaptuk, hogy a főhadnagy úr elesett Vereckénél! Nahát, mégis él...! — Igen, a kósza hírek néha valótlanok...

Különös esemény nélkül telik el a nap.

Ungvár frontváros már! Szörnyű kavardás, vagy százféle csellengő csapat vonul át a városon. Köztük németek, mongolvágású SS csapatok, a Vlassow hadsereg katonái... Leharcolt magyar gyalogosok jönnek, utászok, tüzérek... Gyalogmenetben vánszorgó véres sebesültek, a hadikórházakat is őrítik! Vonatsapat vagy száz megrakott szekérrel keresi a kassai utat, a lovak alig bírják, a hajtók ordítanak... A csendőr laktanyában már csak a helyi őrs emberei, a híradósok és a közlekedésiek tartózkodnak. Azok is pakolnak... Laktanyaőrséget a helyi őrs ad.

A szirénák félóránként bömbölnek, szemtelen szovjet vadlövőgépek a levegőből géppuskázzák a várost... Tetejében a fejtelenség, pánik nincs, már csak az Uristen tudná megfékezni ezt a felfordult világot... Az ágyúdörgést elég jól lehet hallani, frontközelségbe került Ungvár városa...

Újból csörög a telefon. A hadspság elrendeli, hogy minden csendőr azonnal városvédelemre vonuljon Ungvár déli szegélyére és jelentkezzék Bokros szds-nál. A kijelölt vonalat este 8 óráig meg kell szállni!... Más védőcsapat nincs már, csak csendőrök... v. László altábornagy sk. 1. hadspk...

Laktanyánk tisztai étkezdeje is tele van átvonuló csendőrökkel...

Kora délután bevonok a Seres szakaszt a város északi szegélyéről s előkészülök én is a városvédelemre... Éppen érkezésüket várom, mikor egy csendőr lép elé a híradó őrtől s fehér papírlapot lobogtat kezében. — „Főhadnagy úr alázatosan jelentem, rádiótávirat érkezett a tanzászlóalj számára.” —

Atveszem a táviratot, rohanva olvasom s szinte megzavarodok a tartalmától: — „Tanzászlóaljparancsnokságnak Ungvár. A fővezérség 1944. október 26-án kelt KT... rendelete alapján megparancsolom, hogy a tanzászlóalj teljes fegyver és lőszerkészletével, valamint anyagával vasúti szállítással azonnal induljon útba Budapestre sürgős karhatalmi szolgálatra. A tanzlj harcban álló egységeinek azonnali kivonása érdekében Toldy szds, akadályoztatása esetén vitéz Ághy Zoltán ezds és Dávid Sándor szds járjanak el az 1. honvéd hadseregparancsnokságnál. P. F. Tölgyesy ezds sk. VIII. cső. kerületi parancsnok.” —

Ezt már nem lehet kibírni józanul! Beugrom a kámtinba és 1 deci szilvóriumot hajtok le, majd rohanok Toldy szds betegágyához. A súlyos beteg rangidős bajtárs ismét rám bízta az intézkedést.

Rohanok a szárnyparancsnokságra s kérem Dávid szds-t az azonnali intézkedésre. Mindenkinek megvan a maga baja! Dávid szds hasztalanul csengeti a telefont, külőrsével megszakadt az összeköttetés s nem tudja kiürítési parancsait kiadni. Félőrülten kísérletezik újból és újból, velem nem tud foglalkozni...

Megyek a kormányzósági palotába vitéz Ághy ezds úrhoz. Részletesen jelentem az eseményeket és átadom a táviratot intézkedésre. Az ezredes úr megértően hallgatja, olvassa, de szavaiból nem sok biztatást olvasok ki: — „Fiam megpróbálom, de azt hiszem már minden intézkedéssel elkéstünk! Az ellenség itt van a nyakunkon!” — Nagy baj lehet és valóban elkészítettünk, ha az ilyen magas beosztásban dolgozó magasrangú cső. tiszt sem tud a rádióparancsnak érvényt szerezni!...

Zsebemben az írott parancs, magam is nekibátorodom! Megkeresem az itt elhelyezett 1. hadspságot és a rádiók, telefonok, intézkedések hangzavarában jelentem kérésemet a hadművelleti vezérkari tisztnak.

Az öblöshangú vk. őrnagy, különben is nálamnál nagyobb óriás, úgy ordít rám, mintha meg akarna enni: — „Megőrült a főhadnagy úr? Most kivonni csendőröket a védelmi állásokból, mikor az ellenséges élek minden percben elérhetik Ungvárt? Tűnjön el innen és menjen csapatához azonnal!” —

Nincs mást tennem, rohanok vissza a cső laktanyába. Éltrekeltem a beteg Toldy szds-t s kérem, hogy intézkedjünk azonnal, mert már csak óráink vannak, ha vannak... A Seres szakasz bevonult, pihennek, tisztálkodnak...

Utoljára szaladok haza kedves kis ungvári otthonomba: Gr. Tisza István part 2... A lakásban már csak hűséges cseléd lányunk lakik, Annus. A ház előtt sírva fogad: — „Mi lesz velünk főhadnagy úr?” —

— „Ha velünk akar jönni, elvisszük Annus! — feleltem. — De Maga idevalósi, gondolja meg, mit csinál. Most már nagyon benne vagyunk a háborúban, ki tudja mi lesz velünk? Ki tudja, mikor és hol vetnek be megint, ki tudja meddig élünk? Legjobban teszi, ha itt marad, Maga beszél oroszul s talán nem fogják bántani.” —

Körülnézek a lakásban, sietve megírok egy névjegyet Annus számára s kis otthonunkban maradt vagyunkat végrendeletileg cseléd lányunkra hagyom. Megcsókolom a szerencsétlen lány síró, könnyes arcát s „Isten vele Annus” kiáltással rohanok is vissza a laktanyába. Még hallom, amint utánam szól sírva: „Csókolom a kis Emökét...” —

Szörnyű odabent a zürzavar! Klébert János próbacsendőr szakaszvezető jelentkezik s elmondja, hogy most vonultak be Kassáról, mint vonatkísérő csendőrök, két bajtársával. Az ungvári osztály gazdasági hivatal és nők tisztek, tiszthelyettesek magánvagyonát szállító vonatot a német katonai hatóságok Kassán minden tiltakozásuk ellenére nem a dunántúli rendeltetési helyre irányították, hanem észak felé Szlovákián át Németországba. A vonat Danzig közelében a Keleti tenger partján állt

meg. Ott a németek közölték velük, hogy azonnali katonai szükség folytán igénybeveszik a vagonokat, a benne lévő értékeket elraktározzák és nyugtát adnak róluk. — „Itt a nyugta”, mutatja Klébert szakv.

— „A Dunántúl helyett Danzig, remek német intézkedés volt!” — felelem, de a cső vonat problémájával nem áll módomban tovább foglalkozni.

Egyre-másra nyílik a kapu. Véres, sáros sebesültek dőlnek be a kapun. Csendőrök és honvédek vegyesen, többet hordágyokon hoznak. Percek alatt megtelik velük a körlet, még a folyosókon is fekszenek... vitéz Ághy ezds úr és a többi tiszt az étkezdében gyülekezik. A végromlás van rajtunk, Ungvár utolsó óráit éljük...

Székérszlop áll meg a laktanya előtt. Néhány orvos zászlós és egészségügyi katonák ugranak le róluk s jönnek a laktanyába. Elsősegélyt, gyors kötést adnak a friss sebesülteknek, majd rakják őket a szekerekre. Az utolsó tábori kórház hagyja el Ungvárt...

Tájékozódni próbálunk! Az ágyúdörgés hangos és egyre közeledik! Újabb légiriadó, egy szovjet bombázó kötelék szétzúzza a vasútállomást... A robbanások már nem is érdekelnek, óvóhelyre se megy senki...

Bokros szds rohan be, érkezése megnyugvást hoz. Este 8 órakor kb. 400 csendőr szállta meg a város déli szegélyén húzódó védővonalat. A munkácsi úton német páncéltámadók mentek állásba. A nagybereznai és ungvári csendőr szárny emberei berendezkedtek városvédelemre...

Toldy szds hivat irodájába és a következő parancsot adja: — „Karcsi, éjfélkor elindulsz Kassára úgy, ahogy tudsz! Jelents mindent Tölgyesy ezds úrnak, mondd el, hogy a zlj elveszett, kivonni nem tudtuk, a parancs túl későn érkezett. A megmaradt szakaszunkat Seres hdgy-lyal útbajindítom Sátoraljajúhelyre. Vigyázz az úton s jelentésed után vonulj be Te is Újhelyre!” —

Jelen helyzetben Toldy szds intézkedéseit csak helyeselni tudom. Ez az egyetlen lehetőség maradt a fővezérségi parancs szerint!

Az ágyúdörgés nyomán megremeg a laktanya vaskos épülete... Valami fásult akarat, vagy a végveszélyben lévők erkölcsi ereje túlnövi a bajt! Mindenki a feladatát végzi, még szikrája sincs sehol a félelemnek...

Toldy szds órájára néz s indítani akar. Ismét nyílik a kapu, s betódul rajta egy csomó német katona tele fegyverekkel. Örömmel ismerem fel köztük a német hadnagyot, a 13. hadosztály összekötő tisztjét, kivel Vereckén beszéltem. A német tiszt enni és innivalót kér emberei számára s hirtelen elmeséli tökéletes magyar nyelven, hogy az V. hadtest roncsai épp most vonultak át Ungváron Kassa felé... A hadtestparancsnok: Álgya Papp Zoltán vörgey úr közelharcban megsebesült, a 13. hvk. főnöke: Boróczy Dénes v. örgy elesett... Ezt már hallottam Mun-

kácson pár nappal előbb, mégis szomorúan gondolok újból derék honvéd előjáróinkra, hát ide jutottunk... A német tovább beszél, mondja, hogy a szovjet csapatok 6 km-re vannak Ungvártól, tüzérségük most megy állásba s rövidesen itt is megkezdődik a pokol...

Csányi Karcira és Takács Ferire gondolok, vajon mi van velük, hogy úszták meg és merre vannak?

Aztán valóban megkezdődik a zenebona! Gránátok sistergése és csapódása közben megyek ki a Szt. István hídhöz éjféltkor, hogy felvegyen egy Kassa felé tartó gépjármű...

Szerencsém van, nem kell sokáig várni! Egy ponyvás teherautó jön, az ungvári repülő teherkocsija... Intésemre megáll s a volánnál Sisa Károly hdgy-ot, régi barátomat látom... Karcsi meséli, hogy ő az utolsó, ki néhány emberrel elhagyta az ungvári közelfelderítő osztály repülőterét s most a Dunántúlra települnek át... Már nyújt is egy üveget s kínál: — „Sohse búsulj, igyál!” —

Az országút túlzsúfolt, járművek, szekerek, csendes, fáradt gyalogos tömegek menetelnek, az V. hdt roncsai...

Úgy hajnali 4 óra körül az egyik faluban egy pompás csendőregységet látok, hosszú oszlopuk mozdulatlanul áll, tökéletes rendben, arccal kelet felé...

— „Kik vagytok fiúk?” —, kiáltok le hozzájuk a teherautóról. — „Beregszászi osztály!” —, jön a felelet, mikor látják lobogó kis kakas-tollamat. — „vitéz Borgóy őrnagy úr?” — „Igenis!” —, zúg a felelet. — „Dr. Bodolay hdgy urat várjuk és indulunk bevetésre!”, — jelenti egy alhadnagy. Hát így állunk 1944. október végén Kárpátalján! Az egész vonalon mindenütt csendőrök az utóvédek!

7 órára Kassára érünk. A hideg borzongás kerülget, nem aludtam semmit egész éjszaka. De ki tud ilyenkor aludni? Sisa hdgy egész a laktanyáig visz.

Tölgyesy ezds urat már bent találok íróasztalánál. Jelentkezem s jelentem az ungvári eseményeket részletesen. Az ezds úr hallgat, végül elmondja, hogy mindenről tud, már távbeszélőn tájékozódott. További parancsot nem ad, az ő véleménye is az, hogy a budapesti parancs elkésett, már semmit sem lehet tenni. A legfelsőbb cső. előjáró szomorúan hallgat...

Egy közlekedési járőr 11 órakor indul Sátoraljajúhelyre. Biztosítom helyemet a kis Steyer 550-esen, majd körülnézek a kerületi parancsnokság székhelyén. Sárváry ezds úr irodájában találok v. Ághy ezds urat. Közvetlen átélőtől tudom meg az utolsó ungvári éjszaka történetét!...

Ellenséges tüzérségi tűzben egész éjszaka ellenállt Bokros szds 400 emberrel! Reggelig tartották a várost s 7 órakor adták fel... v. Ághy ezds úr az utolsónak hagyta el a csendőr laktanyát... Reggel 8 órakor betörték a T-34-es óriás páncélosok és lerohanták a várost. Ungvár már az ellenség kezén van...

Istenem, ide jutottunk! Mi történt Annussal?

Sietek a közlekedési őrshez, a járőr percnyi pontossággal indul. Délután beérkezünk Sátoraljaújhelyre. A csendőr szárnyparancsnokság épületéhez tartozó gyepes virágoskertben csendőrök heverésznek, pihennek, alusznak... Az egyik megmozdul, feláll és közeleg hozzám. Akkor ismerem fel: szakállas, karikászemű, halálosan kimerült dr. Csányi zászlós vigyázz-ba pattan és jelent!

— „Karcsikám, hát itt vagy?” —, kiáltom feléje, — „Hála Istennek, hogy itt vagy! Hányan maradtatok?” — „Vagy 13-an!” — „Mi van Takácsékkal?” —, kérdelem, mivel nem látom őket, aggodalmaskodom. — „Nem tudom, Munkács első napja óta nem láttam őket!” —, jelenti Csányi. — „Közel 100 km-t gyalogoltunk, épp most vonultunk be Munkácsra!” — „Meséld el, mi történt?” — „Mi Beregszász felé eső szélen voltunk védelmi állásban. Az ellenség Szolyva és Huszt felől tört be páncélosaival tegnap hajnalban. A pokoli zajban nem lehetett tájékozódni, összeköttetés minden irányban megszakadt, a hírvivők nem érkeztek be, a harcba mi is beavatkoztunk, de a szovjet gyalogos tülerő elől vissza kellett vonuljunk. A szürkületben feladtuk Munkácsot és megállás nélkül egyfolytában jöttünk idáig”. —

— „Volt veszteség?” —, kérdezem. — „Sok halottunk volt, sokan eltűntek. A könnyebb sebesülteket magunkkal hoztuk!” —

Altorjai Molnár István fhdgy, újhelyi szárnyparancsnok igaz bajtársiassággal veszi gondozásba a fáradt csendőröket. Estére már mindenki megfürdve, tisztá ágyba fekszik le szállásán. Alusznak a csendőrfiúk, itt még béke van, nyugodtan pihenhetik a harcok és a maratoni gyaloglás fáradalmait...

Reggel korán kelek, sok a gondom, elintéznivalóm! A napos öt csendőrt vezet szállásomra, a csendőrök engem keresnek. A Takács szakasz emberei...

— „Hol a törzsőrmester úr?” — kiáltok rájuk.

— „A szakaszparancsnok úr elesett!” —, jelenti Pákozdy szakaszvezető.

Nem tudok szólni, sírni szeretnék, de a fásultság ma már erősebb mindennél! Csak nézem a véres, rongyos csendőrt, kinek külseje elárulja, min mentek keresztül! — „Meséld el fiam, mi történt!” — szólok végül is.

— „Főhadnagy úr alázatosam jelentem Munkács keleti részén, Szolyva felé vonulunk állásba. A törzsőrmester úr engem nevezett ki szakaszparancsnokhelyettesül. Huszt felé a kassai cső század, Beregszász felé Csányi zls úrék védtek. A harc megkezdődött, az ellenség páncélosai oly gyorsan jöttek, hogy nem is számítottunk erre! Mögöttük töméntelen részeg ellenséges gyalogos. Egész nap tartott a harc... Szerencsére leszállt az éjszaka és nagyjából elcsendesedett minden. A törzsőrmester úrral keresztül húzódtunk a városon és a vár felé elhagytuk a

várost. 15-en voltunk már csak. Elkerültük az utakat, mert azon tovább özönlöttek az ellenség páncélosai. Kora délután elérkeztünk Csap közelébe. A törzsőrmester úr északi irányba akarta körülkerülni a községet, mert érzése szerint szovjet katonák voltak már bent. A földéken mentünk az akác sorok árnyékában. Egy tarlón akartunk áthúzni, hogy rövidítsünk egy kis erdő felé. Váratlanul fegyverek szólaltak meg s oroszok támadtak ránk. Nagyon sokan voltak. Futottunk, igyekeztünk elérni az erdőt mielőbb. Közben vissza-visszalóttunk az ellenségre. Közel az erdőhöz a törzsőrmester úr összeesett, eltalálták. Én odaszláldtam hozzá, de már nem élt, nem mozdult, álla leesett, aminth hanyatt feküdt. Zubbonya bal oldalán vér szivárgott, valószínűen szívlevést kapott. Ez alkalommal több bajtársunk elesett, többet utólértek az oroszok s vagy agyonlőtték őket, vagy elfogták. Az erdőben kerestük egymást és már csak öten voltunk. Kicsit pihentünk, majd étlen-szomjan nekiindultunk Sátoraljaújhelynek... Nagyon lassan jöttünk, igen fáradtak voltunk, a rajtaütés óta nem találkoztunk ellenséggel!” —

Hatalmas reggelit rendeltek Takács embereinek s körbeüljük őket. Kiss főtörmre bízom őket, hogy szerezzen szállást nekik és gondoskodjon 48 óra teljes pihenőről.

Közben befut Molnár Töpi és meséli, hogy őrségi jelentése szerint az ellenség nem támad tovább Csaptól északra, a Kassa irányába menetelő szovjet éke is megálltak a szlovák—magyar határon. A beregszászi osztály itt ment védőállásba... Toldy szds tisztgyűlést rendel a vendéglő különtermében. Általános pihenő 3 napig! Ez alatt még több elmaradt csendőr bevonulhat.

Én megírok két kitüntetési felterjesztést, mindkettő Nagyezüstre szól. Az egyik Takács Ferenc törzsőrmesteré, a másik Pákozdy szakaszvezetőé... A többieké későbbre marad, majd ha több időnk és nyugalmunk lesz.

Takácsét különös figyelemmel írom: — „Szakaszparancsnoki minőségben... Munkács város védelme után... visszavonulóban Csap előtt hősi halált halt... Mikor ezeket írom, nem bírom tovább és kitör belőlem az összes keserűség, sír a századparancsnok hős tiszthelyettese elvesztése feletti bánatában...”

Molnár Töpi Kassára igyekszik, Toldy szds engedélyével vele tartok és viszem a kitüntetési felterjesztéseket... Tölgyesy Győző ezredes úr személyesen veszi át Takácsék fegyvertényeit megőrkítő papírokat. Tölgyesy ezds úr saját parancsával megerősíti a 3 napos újhelyi pihenőnk...

Kassán újból körülnézek és hallom, hogy a kassai (bárczai) cső század is bevonult legalább 50%-os veszteséggel. Rohanunk a körletünkbe. A hírek itt is lesújtóak! Simon szds, szdpk orosz fogságba esett Munkácsra... A szdpk-ot Borovszky Tasziló hdgy vette át... Beszélgetve találom őket a századirodában, Karacs főtörm ismét nevet, mikor meg-

lát. Ennek az embernek az arcáról semmi se tudja eltüntetni a jókedvet... Borovszky hdgy gyermekarcú frissen avatott tiszt, de már túlesett a tűzkeresztségen. Nem sokat beszél, komoly ember... Lábaik ápolgatja, „csak” 120 km-t gyalogolt megmaradt embereivel az elmúlt másfél nap alatt... Karacs főtörm meséli, hogy Munkácsról visszavonulóban hozzájuk csatlakozott egy nagybajuszú csendőr százados. Nevét nem tudja. Az erőltetett menet során a bajuszos-t egy kerítés mellett ismeretlen támadók hasbaszúrták és azonnal meghalt. Idő nem volt hosszas kutatásra, de a környékbeli gyanús elemek mind megkapták méltó büntetésüket...

— „Hát ilyen durva a háború Karacs!” —, mondom töprengve, majd katonaszerencsét kívánva búcsúszom mindkettőjüktől. — „Vigyázzon a hadnagy úrra, Maga idősebb és hosszú szolgálattal rendelkezik. Ez a fiú nagyon derékul viselkedett Munkácson, másoktól is hallottam!” —, kezetrázva búcsúznak a folyosón.

Ismét közlekedési járőrrel térek vissza Újhelyre. Molnár Töpi elfoglalt. Egy kis faluban, Kassától délre pihenő csendőröket látunk az út mellett. Megállunk és felismerjük őket, Ungváriak!!!!

Ugrom ki a kocsiból, Bokros szds is köztük van. Lelkendezve indulok feléjük s Pista barátom és évfolyamtársam alumíniumkulacsot nyújt felém üdvözlésül. Jól meghúszom, valami átkozott erős kárpáti borovicska...

— „Van-e köztetek tanzászlóaljbeli csendőr?” — kérdem örömmel. „Van három is, valahol elmaradtak útközben s hozzánk csatlakoztak!” — feleli Bokros Pista.

Elszakadt fiaim örömmel állnak fel, magammal viszem őket Újhelyre. Érdeklődöm az ungvári harcokról. Szörnyű lehetett!

— „Páncélosok ellen, ha azok egyszerre százával jönnek, nem lehet tenni semmit! Egyszerűen lerohantak minket! Hajnalban már nem volt német páncélelhárítás sem. Ki ahogy tudott, úgy jött velünk Kassa felé!” —

A veszteség súlyos, legalább 60%-a hiányzik. Csak a jó Isten tudja, mi lett velük, a tűzérési tűz verte agyon őket, vagy nem bírták a visszavonulás kegyetlen tempóját... Vagy partizánok állták útjukat...

— „Az ungvári őrsparancsnok: Balogh József főörzsőrmester a Bercsényi vendéglő előtt halt hősi halált, amint a hajnali szürkületben állásait rendezte a hídnál... Harckocsigránát telibe találta!” —, meséli Bokros szds.

Drága Bajtársak, honvédek és csendőrök, hősi és mártírhálalt haltak, legyen áldott dicső emléketek:

vitéz László Dezső vezérezredes, az 1. hds pk-a;
Burza Béla vk. őrnagy, V. hdt. vk. főnöke;
Boróczy Dénes, vk. őrnagy, a 13. ho. vk. főnöke;
Xantus György, hadnagy cső. szak. pk;

Takács Ferenc, törzsőrmester, cső. szakaszparancsnok;
Balogh József, főtörm, ungvári csendőr őrsparancsnok;
és a névtelen Ungvári Próbacsendőr.

... Ha egyszer Ungvár felszabadul s ez az idő is eljön, ha van isteni örök igazságszolgáltatás, akkor a vereckei szorosban egy hatalmas bronz-emlékművet kell felállítani, az emlékmű próbacsendőr tizedest fog ábrázolni, amint megfordított puskával oroszládként harcol a szovjet túlerő ellen!

Ezek a fiúk Hősök voltak egytől-egyig! Hűségesek, megbízhatóak, kötelességtudóak, szótlán, kemény harcosok, a magyarság értékei, kik életüket ott áldozták fel 23—24 éves korukban az ezer éves történelmi országhatáron...

A sátorlajuhelyi pihenő végén Toldy szds, a rangidős szdpk öszeállítja a névsort... 4 tiszt, 5 tiszthelyettes, 30 csendőr, az iskola hallgatói.

15%-a az egykori létszámnak, a többi alussza a Hősök örök álmát a Buzsora alatt, a Scerbin és a Ruski Vrech csúcsán, a vereckei templomnál, Martinka dombjain, Munkácson, Rákóczi városában, Ungvár síkságán, Csap mezőin...

Egy része súlyos sebekkel borítva küzdök az életért hadikórházaink fehér ágyain... A megmaradt szakasz sorakozik. Megköszönjük Molnár fhdgy-nak a vendéglátást, a nagyszerű pihenőt, a kiváló gondoskodást...

A „zászlóalj” kivonul a miskolci országútra, hogy alkalmi járműveken bevonulhasson Budapestre sürgős karhatalmi szolgálatra... Vonat már nem jár... Debrecen térségéből idáig hallatszik a világ egyik legnagyobb páncélos csatájának morajlása... Sokezer német és szovjet páncélos küzd a győzelemért... Az országút sodrában szomorú csendőr hírt hallunk: dr. Gönczy László fhdgy páncélgránáttól találva Debrecen térségében hősi halált halt... Mi pedig menetelünk tovább...

Egy-egy pihenőnél fiaim változatlan eredetiséggel mosolyogva emlegetik hajdani századom jelmondatát: — „Csak drótkötelek vannak, idegek nincsenek!” A hit sohasem vesz ki bebőlük!

Kövendy Károly

Kerékpaáros csapat útbán

A TISZA VÉDELMEBEN

Súlyos rokkantságom ellenére él emlékezetemben a Tisza híd, csak a hely nevét felejtettem el. 1944. október eleje volt, mikor 8 pótcsendőrrel őrsömről védelembe mentem a Tisza partján fekvő töltés oldalába a fűzesek alá. A hídfőt egy honvéd fhdgy parancsnoksága alatt vagy három szakasz öreg, tartalékos honvéd védte és így a fhdgy alárendeltségébe kerültünk. A honvéd alakulatnál volt még egy idős tart. őrmester, ki 1918 óta nem látott fegyvert.

A fhdgy urat reggel visszarendelték a Tisza túlsó partjára és más beosztást kapott. Távozása előtt magához szólított és a parancsnokságot nekem adta át, mondván, hogy tényleges szakaszvezetőnek nagyobb tudása van, mint az öregnek, ki vonakodott is helyébe lépni. A fhdgy úr parancsa szerint a hídfőt délután 3 óráig minden erővel védeni kell, 15 perccel 3 előtt át kell vonulnunk a hídon, mert azt pontosan 3 órakor az utászok robbantani fogják, a hidat aláaknázták!

Átvettem a parancsnokságot, végigjártam az állásokat, hogy jobban megismerjem a rám bízott 60 fős kis egységet. Fegyverekkel igen jól

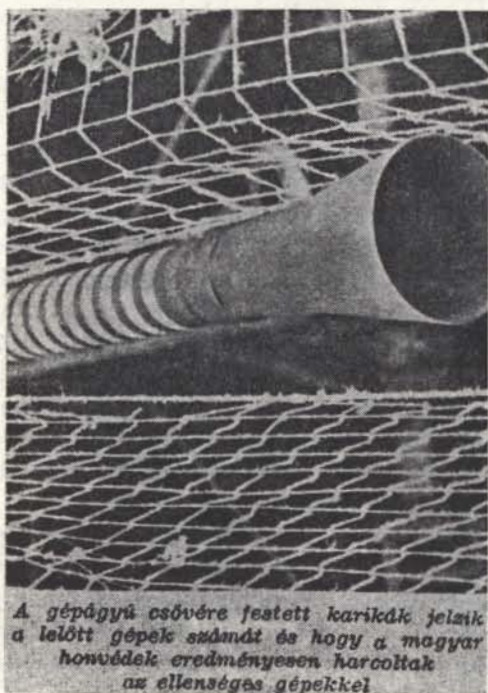
álltunk, volt két géppuskánk, két cseh golyószórónk, négy géppisztolyunk, rengeteg lőszerartalék és több láda kézigránát. Miután iskolánkon volt cseh golyószóró, annak kezelését jól megtanultam, az egyiket magamnál tartottam. Parancsot adtam embereimnek, hogy a lopakodó ellenséget közel kell engedni az ártér fűzesében, mert csak úgy lehet igazán aratni! Nem kellett sokáig várnunk, néhány perc múlva orosz előőrsök leptek meg és 3 oldalról kezdtek ránk géppisztolyozni. Mi se voltunk restek, viszonoztuk a tüzet. A harc egyre erősödött, a szovjet túlerőben volt, így sorozatfegyvereink megállás nélkül dolgoztak. Cseh golyószóróm tárai egymás után ürültek! Tárolni a kis tűzszünetekben tudtam, egyben bekötöttem sebesülteinket is ilyenkor. A szovjet csapat erőteljesebb támadásba kezdett és tömegben támadtak három oldalról s minden áron a hídra akartak feljutni. Géppuskáink jól dolgoztak, teret nem tudtak nyerni!

Délután 1/23 órakor elrendeltem a visszavonulást, magam 10 emberrel közvetlen a híd előtt előre elkészített pompás fedezékből védtem a honvédek átjutását. Az ellenség meglátta a visszavonulást és még nagyobb tüzelésbe kezdett. 15 perccel 3 előtt magam is a visszavonulásra készültem. Azonban hirtelen erősödő fegyvertüzet, kézigránát robbanásokat hallottam az ellenség felől s láttam, hogy egy magyar csapat az oroszok között tör a híd felé. Kétségbeesetten lövöldöztek és közelharban vágták magukat felénk. Véres, sebesült magyar katonák tántorogtak a hídhöz. A helyzet válságos volt, a magyar csapatot minden áron át akartam engedni a hídon! De már csak 10 perc volt a robbantás előtt s kétségbeesve gondoltam, mi lesz, ha pont akkor robban, mikor mi is rajta leszünk! Fogtam a távbeszélő készüléket — mert az is volt és hívtam a robbantó utászokat. Egy fhdgy jelentkezett. Tájékoztattam a helyzetről és kértem, hogy ne robbantsa a hidat addig, míg ismét nem jelentkezem. A fhdgy nyersen válaszolt s közölte, hogy nincs változás, a felső parancs szerint 3-kor robbant! Elfogott az elkeseredés, elveszítettem a fejemet és a következőket ordítottam a készülékbe: — „Itt Kerekes cső fhdgy beszél, a legszigorúbban megtiltom, hogy; robbantsa a hidat! Ha parancsomat nem teljesíti, hadbíróság elé állítom! A felelősséget én vállalom!” —. Az utász fhdgy ezután már nyugodtabban beszélt és megígérte, hogy vár addig, míg a magyar csapatok átérkeznek. A zavar még nagyobb lett a hídfőben! A velem maradt honvédek közt székelyek is voltak, kik azt mondták, hogy ők nem jönnek át a hídon, inkább itt pusztulnak közelebb Erdélyhez! Magam is szinte hasonlóan éreztem, tudtam, hogy túl a nagy folyón végleg elszakadtunk szülőföldünktől! De a kötelesség erősebb volt s harcoltunk tovább!

Az utász fhdgy telefonált s parancsomat írásban kérte! Nem volt választásom, egy füzetlapra ráírtam óhajomat s fhdgy-ként írtam rendfokozatomat. A cédulát átküldtem a hídon.

Légvédelmi gépágyú

A gépágyú csővére festett karikák jelzik a lelőtt gépek számát és hogy a magyar honvédek eredményesen harcoltak az ellenséges gépekkel

Azután egybefolyt a fegyverzaj, összes fegyvereink zakatoltak, a kézigránatok robbantak, a véres magyar csapat visszavonulását is fedeztük át a hídon, magam vesztettül lőttem a közeli ellenséget s azután, kábult, mély álomból fehér ágyon ébredtem fel...

Fejemen kötés volt és rettenetesen fájt. Megtapogattam magam, csontjaim épek voltak, de a fejem, az zúgott s időnkint nagyokat nyilalt! A teremben ágyak voltak s mindegyiken bepólyázott katona... Végre jött egy magyar nővér s megkérdeztem, hol vagyok? A nővér kedvesen, barátságosan közölte, hogy a legjobb helyen, a székszárdi hadikórházban. Aztán valaki megszólalt az egyik ágyon: — „Szakaszvezető úr, magát fejbeltették a Tisza hídnál, rohamsisakja beszakadt, úgy hoztuk át magát a hídon eszméletlenül és vérezve!”

Lassan derengeni kezdett a közelmúlt emlékezetemben! Igen, a Tisza

Tűzelőállítás a szalmakaszal tövében

Tűzeink pontos lövésekkel gyengítik az ellenség támadását

híd, azt védjük a rohamozó szovjet csapatokkal szemben!

Már felkelhettem és gyógyulásom közeledett, mikor egy hadbíró százados jött hozzám és közölte, hogy függelemsértésért, hamis rendfokozat használatáért hadbíróság elé állítanak. Elkészültem a legrosszabbra, de nem így történt!

A bíróság előtt egy csendőr százados volt a védőm. Neki elmondtam mindent, ahogy történt, az illetőt nem ismertem, sohasem láttam, nevét is elfelejtettem. A százados úr gyönyörű beszédben felmentésemet kérte, indoklásában kifejtette, hogy végszükségben cselekedtem, visszavonuló magyar bajtársaim megmentése céljából, miután magyarázkodásra nem volt idő, használtam írásban a fhdgy-i rendfokozatot. A tárgyalás nem tartott öt percig sem, felmentettek. S a tetejébe az ítélő hadbíró őrnagy úr azt parancsolta a százados úrnak, hogy vitéz magatartásomért terjesszen fel kitüntetésre! Minden így történt, pár hét múlva parancsot kaptam, hogy Sümegen jelentkeznek a csendőr zászlóaljparancsnokságon kitüntetésem átvétele céljából! Örömmel indultam, immár gyógyultan. Sümegen azonban semmi se lett, a zászlóaljat riadóztatták, új beosztásomat megkapva az egyik században ismét frontra vonultunk, valahol a Duna mentén.

Új, súlyos harcok követték egymást szakadatlanul, kitüntetésem sohasem érkezett meg, valahol elakad a szovjet hadsereg jóvoltából, mert szakadatlan harc közben visszavonultunk Németországba és végetért a háború.

Király Ferenc szakv.

Csendőreink hősi harca a Vereckei szorosban

(Emlékezés hősök napjára)

1944. október 11... — Az ungvári csendőr zászlóalj két százada napok óta súlyos védelmi harcot vív a százszoros túlerőben támadó szovjet hadsereggel a Vereckei szorosban...

A zászlóalj ezzel az öngyilkos haditettével biztosítja — harcelőrs-be bevettve — a Kárpátok előterében kivérzett és tizedére ritkult honvédségünk berendezkedését az utolsó erődömben: az Árpád vonalban.

A Sztalin-orgonák és szovjet aknavetőik tüze után megindul a szovjet gyalogság az Alsóvereckét védő 1. századunk ellen.

Nemsokára tetőfokán a harc, géppuskák, golyószórók és géppisztolyok zakatolásába egyre hevesebben vegyül bele a Vécsei kézigránát hangja. A szovjet meglepődik, ilyen kemény ellenállásra nem gondolt.

Miféle új és friss csapat áll az útjukban?

Több szovjet géppuskát hoznak előre és a kétségbeesetten védekező csendőrszázad vesztesége csak növekszik...

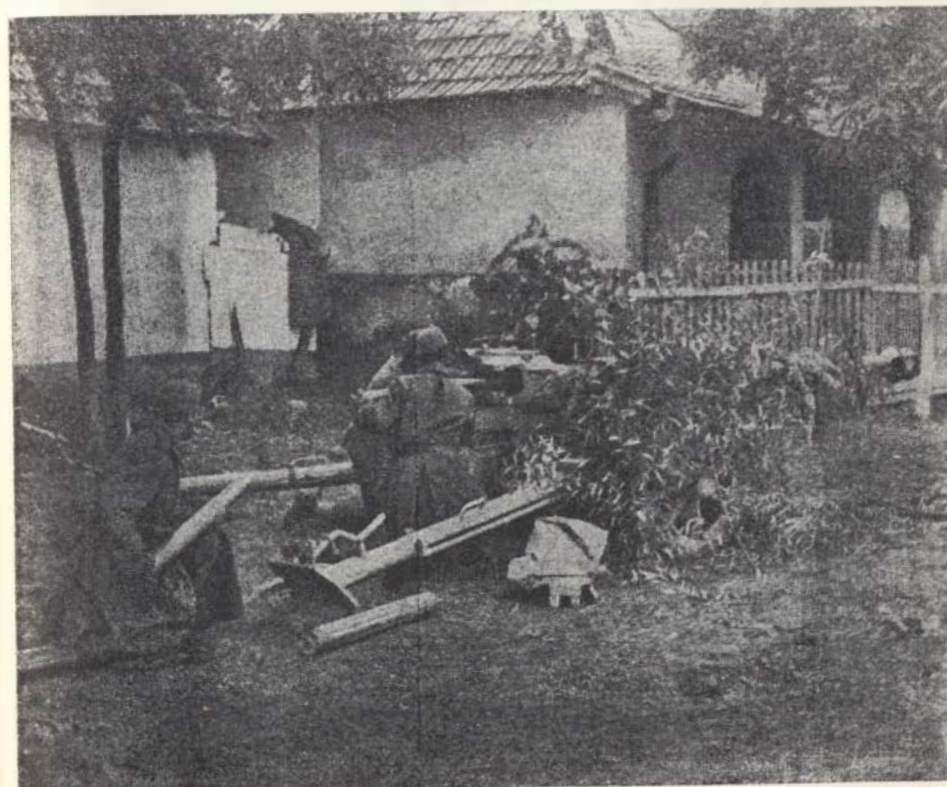
Az egyik szovjet géppuska különösen merész helyen foglal tüzelőállást és szinte megbénítja a csendőrszázad mozgási lehetőségeit. Leszáll az est és az áldott sötétség nyugodtabb órákat hoz a csendőröknek.

Lovas István próbacsndőr tizedes és Földes Domonkos szakaszvezető önként vállalkozik a szovjet géppuska kiemelésére.

A két csendőr nesztelenül küszik előre az éjszaka sötétjében és megközelítik a szovjet géppuska fészket. Kibiztosítják nyeles kézigránátjukat és egyszerre dobják az ellenség árkába. Másodpercek múlva fűlszagató robbanás hangja.

A csendőrszázad parancsnoka: Láczy-Szabó főhadnagy lélekzetfojtva figyel az előterepet, vajon nem indul-e újabb szovjet gyalogsági tömegtámadás? De nem, támadás nem történik, csak pár percig tartó veszett tüzelés, vakon az éjszakában. Aztán csend...

Majd 15 perc múlva bevonul és jelentkeznek a 2 csendőr a századparancsnoknál. Eredmény: 6 szovjet halott, zsákmányul ejtették a szovjet géppuskát és magukkal hoztak 4 géppisztolyt is.

Páncélelhárítás

Másnap reggel 6 órakor újabb zene-bonába kezd a szovjet, géppuskáik lövik a csendőrök állásait. Most másik irányból tüzel igen hevesen egy szovjet géppuska.

Az előző esti vállalkozás 2 végrehajtója ismét vállalkozik az ellenséges géppuska kifüstölésére. Feladatuk most nehezebb, a nap egyre emelkedik a szorosban és fény önti el az erdőséget.

Egy kisebb tisztáson kell átrohanniuk. Lovas tizedes megy elől. Váratlanul megszólal egy szovjet géppuska és Lovas tizedes rostává lőtt mellette zuhan a föbe. A géppuska nem hallgat el, hanem órákig eregeti sorozatait az erdő sűrűbb részeibe. Földes szakaszvezető órákig mozdulatlanul lapul az avarban, míg be nem áll egy tűzszünet és visszaküszik parancsnokához.

A két vitéz csendőrt a Nagyezüst Vitézségi Éremre terjesztik fel.

Lovas István próbacsendőrt tizedes, legyen áldott dicső emléked!

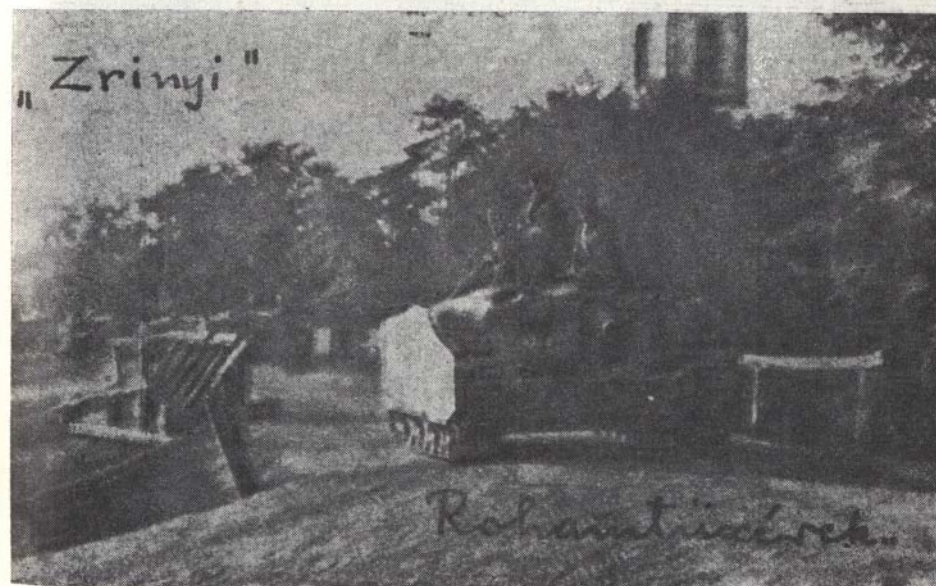
Kövendy Károly

Eredeti újság címe 1944.

Folyik a kegyetlen heveségű küzdelem a magyar föld szabadságáért a tiszántúli térségben, ahol a honvéd, német bajtársa oldalán, a legendás hősiességnek, halálmegvető bátorságnak soha nem látott példáját mutatja... A túlerő napról-napra fokozódó nyomása sem képes megrettenteni a katonát, aki érzi, hogy helytállásán és önfeláldozásán minden mulik: az ország sorsa, a nemzet jövője és az ő egyéni életének boldogsága is! A honvéd látja a bolsevista seregek tetteit, a kegyetlenségeket s a katona már tudja: a szovjettel nincsen alku, megegyezés... Csak a hősi ellenállás, a végsőkig való harc lehetősége van, amely a győzelmet és a szabadságot biztosítja, vagy a bizonyos pusztulás, amelyből nincs többé feltámadás, se nemzet, se egyén számára! Ezért tart ki a tiszántúli és tiszamenti vadul hullámzó harcokban a honvéd, ezért küzd olyan halálra szánt vitézséggel, amely nem lehet hiábavaló... Keresztes háború folyik a megkínzott magyar földön, — az emberség és európaiság harca a barbárság ellen...

Eredeti újságkivágat 1944-ből

Zrínyi rohamlőveg

vitész Ághy Zoltán hdgy
sírja Budán...

KARÁCSONY VÁRÁS 1944-BEN

Emlékszel bajtárs?

Mert én emlékszem!

Mint egy szörnyű vízió jelenik meg előttem minden esztendőben karácsonyvárás idején az a szent karácsony est, amit amíg élek elfeledni soha, soha nem tudok.

Hinni merem, hogy Te sem felejtettél?

Karácsonyest várásának ideje volt akkor is.

Budapest, Duna gyöngye, az egykor fényben és örömben élő főváros sötétbe burkolózott. Az utcákon hosszú sorokban álltak az üres villamoskocsik. Kinek lett volna akkor abban az időben kedve a pokoltornácán utazgatni? Csepeltől kezdve Rákosig, Váctól a budai hegyek oromvonulatát vörhenyes lángtenger világította meg. Jámbor pásztoroknak útmutató csillaga helyett Sztalin-gyertyák hideg fénye és a kapuk alól kileselkedő „légős” embereket orruk előtt robbanó orosz aknák figyelmzettették, hogy „ma mi vagyunk a betlehemesek!”

Ott toporogtunk a Széna-téren.

Számszerint hatan. Ennyien maradtunk meg a Dont megjáró géppuskás századból.

Vártuk az eligazítást!

Bajtársaink, századparancsnokunkkal együtt ott feküdtek a csepeli Duna parton. Lelkük fentjár valahol a csillagporos Hadak-útfán. Megjelentették Csaba vezérnek, hogy Nyugat mint annyszor a szomorú történelmünk során, újra elárult bennünket!

Hidd el, kedves bajtársam, keserűség fut össze a számban, ha arra gondolok, vajon miképpen alakult volna szerencsétlen népünk sorsa, ha IV. Béla elfogadja Batu szövetségi ajánlatát, vagy Hunyadi János, jó cseh, vagy oláh módra leparolázott volna Muraddal?

Megépülhetett volna-e Rómában a St. Pietro csodálatos kupolája, vagy Columbus mester elindulhatott volna a messzi tengerekre, hogy felfedezzen egy új világot, azt az új világot, amelynek fiai láncos és foszforos bombákkal ölnek rakásra öreget és ifjat s döntenek romba évszázadok szorgalmával Isten dicsőségére emelt kőbeálmódott székes-egyházakat?

Bouillon Gottfried és a legendás Tankréd szerintük csak egyszerű cigánykovácsok voltak.

Csak az a szomorú az egészben, hogy parancsnokuk, az öt csillagos generális, sem tudta, hogy kik is voltak eme nevezetes férfiak? Ezek a gondolatok kóvályogtak a fejemben míg leveletem írom. Azon a Krisztus születését váró szent estén ott álltunk és fázva toporogva melengettük elgémberedett tagjainkat. Minden tiszti előjárónk elesett. Még a kis, lányosképű Kökényessy hadapródunk is, aki olyan szépen tudta pirinyó szájharmonikáján játszani a szebbnél szebb magyar nótákat.

A Széna-téren.

Vártuk az eligazítást.

Egyetlen megmentett géppuskánk ott szomorkodott előttünk. Egy szál fia töltenyünk nem volt. Most sem értem, miért cipeltük magunkkal. Még az utolsó baka is tudta, hogy a csepeli téglagyár kemencéi és a Gellért hegy kazamatái tömve vannak lőszerrel. Hiába kértünk, argumentáltunk, süket fülekre találtunk, mert nem volt „lőszerkiutalási úrlapunk!” Ezért pusztult el a galántai csendőrzászlóalj egyik százada, a székely lovashadosztály két zászlóalja Ercsinél, mert parancsnokuk nem hordott a zsebében hadbiztosi nyomtatványokat.

A leggyalázatosabb szabotázzsal találkozottál, bárhová nyúltál.

Paragrafusokon nyargalásztak, miközben legjobb katona anyagunk lösszer híján pusztá ököllel állta a harcot.

Álltunk, toporogtunk és vártunk.

Úgy tízóra tájban leponyvázott német gépkocsi állott meg előttünk. Fiatal zászlós ugrott le a vezetőülésről. Cigarettaival kínált bennünket.

Felsőgallára kell vinnem magukat. Ott Kendy őrnagy úrnál jelentkeznek. Tőle kapják a további eligazítást. Most pedig iszkiri gyorsan fel a kocsira, mert indulunk. Megvárta, amíg mindenki felkészülődött. Beült a német vezető mellé és megindultunk.

Alig mentünk 10-15 percet, amikor kocsink hirtelen fékezett és megállt. Magyar és német táboricsendőrök kérték a „nyílt parancsot”, mert csak annak birtokában lehetett elhagyni Budapestet. Pár pernyi alkudozás után besoroltak bennünket az előttünk és mögöttünk kigyózó végeláthatatlan gépkocsisorba. A budapesti és környékbeli hadikórházak sebesültjeit menekítették. A kocsikon hatalmas Vörös-kereszt jelzések. Két oldalt az úttest mellett menekülők tömege. Asszonyok hátukra madzagolt batyukkal, ölükben, vagy szoknyájukba kapaszkodó gyerekekkel vonszolták magukat előre a nagy bizonytalanságba. Öreg nénikék, megvénhedt férfiak, harisnyás székelők, kecskebörgűbűs ruszinok, Tisó tótjai, akik elöl elvágta a Bratislava felé vezető utat. Bácskai magyarok, királyhű szerbek, karattyoló krumpás svábok. Botra vagy bajtársaik vállára támaszkodó sebesült katonák, akiknek már nem jutott hely a vöröskeresztes kocsikon.

Újra meg kellett állni. Kilestem a ponyva alól. Az úttest jobb oldalán egy temető volt. Magyar és német árkászok dolgoztak. Ásták a temető földjét. A kifordult koporsókat, csontvázakat félre húzták. Páncéltörő és légvédelmi ágyúknak készítették tüzelőállást.

Borzalmas sikongás, jajgatás hangzott előről. Dermedten állott meg a gyalogmenekülők tömege. Német százados rohant végig a kocsisoron. Az orosz belötte az utat. Átmenni lehetetlen, Vissza! Vissza!... De hogyan? Megfordulni lehetetlen. A kocsik szinte egymáshoz érnek. Vissza! Ordít a német. Leugrottam a gépkocsiról. Zászlósnak messzi hajította el magától félig szívott cigarettáját. Jól kinézünk, mondja... se előre se hátra! Most meg hátulról jön az ész-bomlasztó jajgatás. Itt az Iván! — ordítja el valaki. Hátba kaptak bennünket. Észbénítő pillanatok következtek. A gyalog nép hirtelen lerebbent az úttestről. Négy német és magyar páncélos előre fordított lövegükkel zárt lövegtoronnyal húztak el mellettünk, hogy megpróbálják kinyitni az életet és reményt jelentő Nyugatra vezető kaput.

Páncélosaink sorozat-lövései után a ruszki aknák elhallgattak. Lassan megindultunk. Meglódult a gyalogosok végeláthatatlan sora is. Felértünk a dombtetőre. Ami ott akkor a szemünk elé tárult, szörnyű volt. Halott és halott egymás hegyén-hátán. Hús és ruhacafatok lógtak az aknáktól megtépett fák csonkjain. Felfordult szekerék kétségbe esetten bögő szerencsétlen állatok. Véres húsmassza.

Újra leálltak a kocsik.

Az első kocsik nem tud áthajtani a holtak hegyén. Kerekei vértől sikamlósan körbe forogtak, mint télen a porhóban. Tábori csendőrök in-

tézkedtek. Minden kocsit felzárkóztatnak úgy, hogy egyidejűleg tölje az előtte való kocsit, míg őt a hátulso kocsik segíti előre.

Hirtelen repülőgép zúgott el fejük felett. S egy pillanat múlva kigyulladt a hóval terhes felhők között a Sztalingyertya.

Sietni — ordítottak a tábori csendőrök. — Sietni!

A gépkocsivezetők rátaposnak a pedálra. Már volt kitaposott út a holtak hegyén. Ki törődött akkor a halottakkal, amikor mindenki a saját nyomorult életét akarta megmenteni. Nyugat felől a keresztes vitézek bombázóinak zúgása jelezte, hogy Krisztus Urunk születésnapjának emlékünnepe még több vér és pusztulás kell a háború Molochjának. Kilestem a ponyva alól. Már a fejük felett repültek. Mint óriási denevérek sziluettjei csaptak alá a felhők közül. Tűzgépeik foszforos lövedékei úgy záporoztak, mint a halál zivatarának esővihara. A ruszkiak mintha a keresztes vitézeket várták volna, újra indították gyilkos aknatüzüket.

Szétrebben a menekülők tömege. Le az útról a cserjések oltalma alá. Bomba bomba után robbant. A foszforos lövedékek felgyújtották a sebesülteket szállító gépkocsisort. Szerencsére elevenen égő sebesültek halálordítása túlzúgott az aknák és bombák pokoli zaján. Egy sorozat elvitte fejük felől a ponyva takarót, s egy pillanat alatt lent hasaltunk az országút melletti árokban.

Már nem egy, száz és száz sztalingyertya világított fejük felett. Elúgtak a gépek. Mi felugrottunk és ész nélkül rohantunk tovább. Egy fiatal tábori pap köpenyére vetett stórával keresztet rajzolt ujjával az égő gépkocsikra.

Miserere nobis, Domine.

Éles csattanás, már a földön lapulunk. Felemelem a fejemet.

Az imént még feloldozást adó papból csak a fejét látom. Oda gurult a haját tépő asszony elé, aki üres pólyát szorongat karjai között, mert a nagy futásban elvesztett csecsemőjét keresi.

A Nyugat „keresztes lovagjainak” és az ázsiai ateista ruszkihorda vérnásza volt azon a szörnyű karácsonyi éjszakán.

Futottunk, mint az örültek. Hallottuk a bombázók motorjainak zúgását. Megfordultak, jönnek vissza.

Mi futottunk, de a motorok gyorsabbak voltak. Úgy bűjtünk bele a fagyott földbe, mintha ürgék lettünk volna.

Elmentek!

Felállottunk és köpködtük kifelé a szánkba vert dercés rögöt.

Fehér harisnyás öreg székelő állt az út közepén. Kezében egy véres, fej nélküli kisleányt emelgetett az Ég felé.

„Ime Kicsi Jézus mivé lett a kis unokám. Mit vétett ez neked, hogy ezt a halált szántad neki. Ezért született meg, hogy megváltsd bűneitől az emberiséget? Hát jókért veretél szöveget magadba? Nem emberek ezek, veszett toportyánoknál is rosszabbak! Legyen átkozott minden ivadékuk!”

Letette a kis fejnélküli halottat és ráborulva sírt szívszaggatóan, keservesen.

Egy elmaradt repülőgép zúgott el fejük felett. Hasa alatt pirinyó fény villant s utána félelmetes zúgással jött nyakunk közé a halál.

Irtózatossá robbanás. Fél asztalnyi rögök és hantok hulltak ránk. Majd újra csend lett.

Felugrottunk.

Az imént sirdogálva átkozódó öregszékely és fejnélküli kis unokája helyén sötét bombatölcsér tátongett.

Írtunk pedig abban az időben 1944. december 25-ét, Szent Karácsony napját éjfél után 1 órakor.

Emlékszel, bajtárs?

Mert én emlékszem!

Fáj a szívem, hogy csak Auschwitz, Treblinka, Terezin nyomorúságát hallok úton-útfélen, de Budapest szörnyű karácsonyestéjéről nem beszél senki!

Ne felejtse el bajtárs!

Én sem felejték!

vitéz Nagy Lajos főtörm.

Budapest ötvenkétnapos ostroma során háromezer csendőrt és százhatvan csendőr tisztet veszített a magyarság. A királyi várat az utolsóig védték a csendőrök, onnan adták ki utolsó rádióüzenetüket 1945. február 12-én. Ez az üzenet a halálbatérő Hősök megható búcsúja volt, hogy aztán a rommádólt várba betörő vérszomjas ellenség kioltsa az utolsók életét is... (A szovjet hordák agyonlőtték a sebesülten és védtelenül fekvő dr. Bayer László századost és Solymosi Miklós főhadnagyot és az összes sebesült csendőrt a vár pincéiben.) Budapest a „Hősök városa” volt 1944-45-ben, éppúgy mint 1956-ban, mikor hősi ifjúságunk kivívott győzelmét taposta vérbe ugyanazon ellenség. A csendőrnapon tisztelgünk dicső emlékükhöz!

SZILADY GYULA
ezredes,
a m. kir. debreceni VI. csendőrkerület
parancsnoka.

Budapest csendőr védőinek
parancsnoka.

52 napos budapesti csata

A Hadak Útján novemberi száma közli a körülzárt főváros védelmében résztvevő csapatokat, melyeket az I. hdt. jelentéseiből és egy 1945. márc. 10-én kelt vkf. összeállításból vettek. Ezek szerint a m. kir. Csendőrség részéről 5 teljes zászlóalj vett részt a védelmi harcokban, mégpedig: Galántai zlj, Zilahi zlj, Székelyudvarhelyi zlj, Besztercei zlj és Pécsi zlj. Csendőrségi felügyelői adat szerint Szilády Gyula ezds psága alatt 3000 csendőr és 160 tiszt veszett oda Budapest védelmében. Egyik Torontóban élő volt hadapródiskolás barátunktól hallottuk, hogy 1944. december 24-én a székelyudvarhelyi zlj vonult védelembe a Svábhegyen. Pk-a egy igen jó megjelenésű, kemény ezredes volt, sajnos nevét nem tudjuk. Miután Budapest ostromát csendőr bajtársaink közül csak néhányan éltek túl, a védelemről, a szervezésről nem állnak adatok rendelkezésünkre. Szórványos helyzetképeket kaptunk az egyetemi rohamzlj életbenmaradt és emigrációba jött tagjaitól, kik jóformán mindig csendőrök szomszédságában harcoltak s pk-uk is cső. tiszt volt: Nagy Zsombor szds. Az utolsó csendőr-rádiójelentést leadó szds bajtársunk 17 évi fogság után megszökött és a szabad nyugatra érkezett.

Párizsban megjelenő „Új Honfoglalás” c. kiváló lap decemberi számából idézzük a következő adatokat: — „1945 február 13-án 52 napos ostrom után Budapest teljesen a vörös hadsereg kezébe került. A harcok súlyosságáról a számok adnak leghűbb képet: a fővárost védő 70.000 katona közül 50.000 meghalt. A szovjet veszteséget nem tudni pontosan, csak azt, hogy a magyarországi harcok alatt a Szovjetunió 500.000 embert vesztett halottakban, feltételezhető, hogy Budapest ostromában ennek 10%-a esett el, amely 50.000 főt jelent. Így 52 nap alatt 100.000 ember pusztult el, ami napi 2.000 átlagnak számít hét héten keresztül. E számok mutatják a harcok hihetetlen keménységét”.

Az utolsó csendőrrádió jelentéseiből tudjuk, hogy a csendőrvédők pk-ai minden este jelentésen és eligazításon jelentek meg a védők legfelsőbb pk-a vitéz Hindy Iván vezds előtt. Az 52 napos csata keresztül húzta Moszkva azon számításait, hogy Európát lerohanja és elérje az Atlanti óceánt. Ezt a dicső hadiérdemet a történelem csak most kezdi értékelni nyugati források szerint. Így vitéz Hindy Iván legendás csapatainak és Szilády Gyula csendőr ezredes 3.160 főnyi csendőr áldozata nem volt hiábavaló. Csendőrnapiainkon az emigrációban mindig megemlékeztünk Budapest fenti Hőseiről. A kommunista „humanizmus”-ra jellemző, hogy a fent említett honvéd és csendőr legfelsőbb parancsnokok mártírhalált haltak, de tetteik belekerültek Európa történelmébe! Dicső emléküket áldott!

vitéz Hindy Iván vezérezredes

Oberleutnant Richard Haecker

(Egy derék német tiszt emlékére)

Magam személyesen nem ismertem, csak édesapám elmeséléséből tudom a megható történetet. A hiányzó adatokat pedig én szereztem be. 1944. szeptemberében a magyar hadvezetőség hirtelen kiűrtette a három legkeletibb székely vármegyét: Háromszék, Csík és Udvarhely ezer éves történelmi földjét. Minden székelynek kegyetlenül fájt ez az intézkedés, de segíteni nem lehetett, a román árulás következtében előállott váratlan hadihelyzet következménye volt. Dél-Erdély védtelen szorosain keresztül pedig egymás után jöttek a szovjet és az áruló, szövetségeseit hátbatámadó román kötelékek. Máról holnapra megszűnt a vonat- és autóbushálózati közlekedés az anyaor-

Német szövetségesek Magyarországon

szág felé. Nyugdíjas, ráérő idejét édesapám éppen a család ősi földjén töltötte öccsénél. Egy nap arra virradtak, hogy zajos menekülők érkeztek és elmondták, hogy nyomukban van a szovjet páncélos hadsereg. Édesapám hirtelen csomagolt, búcsúzott és kiállott Székelykeresztúr főterére várni a jószerencsét, hátha valamelyik jármű felveszi és azon eljut az első működő vasútállomásig, ahonnan visszatérhet Budapestre. Fiáról nem sokat tudott, csak annyit, hogy az egyik hegyivadász tüzérosztályával a dél-erdélyi frontra vonult, a másik fia pedig valahol a Keleti-Kárpátokban harcol csendőrszázadával...

A kisváros végéről morajlás hallatszott és a porfelhőből motorizált katonai alakulat tűnt elő. Az oszlop egyenesen a főterre hajtott. A parancsnoki gépkocsi pontosan édesapám előtt fékezett le, ki megkönnyebbülten ismerte fel őket: németek! A bársonysapkás fiatal német főhadnagy édesapámhoz szólt és a Budapest felé vezető országút felől érdeklődött. Apám készséggel nyújtott felvilágosítást, egy kicsit németül is tudott, hisz az első világháborúban a székelyudvarhelyi 82-es „Vasszékely” gyalogezred tisztje volt s többszörös sebesüléseiből a K. u. K. hadsereg tábori és hadikórházaiban épült fel...

Édesapám tudomására hozta a német tisztnek, hogy ő is Budapestre készül, de sajnos, már nincs vonatközlekedés és arra a szerencsére vár, hogy valami jármű felveszi. A német főhadnagy máris nyitotta a gépkocsi ajtaját és csomagjaival együtt betessékelte édesapámat. Édesapám boldogan nézett körül és áldotta váratlan jószerencséjét: egy gyönyörű német tüzérűteg kötelékével elindult az ország fővárosa felé...

A többnapos úton összebarátkozott a német főhadnaggal, 24 éves, csinos, fiatal és rendkívül barátságos stuttgartvidéki ütegparancsnokkal... Mikor édesapám elmesélte élete történetét és azt, hogy fiai is valahol harctéren vannak, küzdenek a bolsevizmus ellen, teljes lett a barátság a 24 éves német és a 63 éves öreg magyar közt. Budapestre már valódi jóbarátokként érkeztek, a német tiszt lakásáig vitte édesapámat, majd elbúcsúztak azzal, hogy a német szabad idejében, ha ilyen lesz, fel fogja keresni.

Egy hét múlva vidáman kopogtatott Haecker főhadnagy édesapám lakása ajtaján. Elmesélte, hogy ütegevel állásba vonult Budaörs vidékén és a Csepel szigetén támadó szovjet csapatokat lövik. A látogatás rövid volt: — „Auf Widersehen Laji Bácsi,” —, búcsúzott és rohant vissza ütegehez.

Haecker főhadnagy minden héten bekopogtatott néhány percre. Ilyenkor mindig vidáman mesélte, hogy Budapest előtt megtorpant a szovjet, csak a telet kell kihúznunk s tavasszal jön az ellenoffenzíva... Édesapám volt az egyetlen barátja, akiben bízott s akihez szívesen jött, mint „rég” bajtársához...

A hadszíntérre lett fővárosba a visszavonuló ungvári tanzászlóalj kicsiny köteléke is megérkezett... Édesapám akkor mesélte el a fentieket Haecker főhadnagyról és úgy emlegette, hogy én is őszinte barátsággal és hálával gondoltam a német Kamerádra, ki Budapestet védi ütegevel...

A pergő tragikus események egymás után következtek... Szörnyű véráldozattal tartotta Budapestet a szövetséges magyar—német haderő... Így következett december 23, mikor én kopogtattam be édesapámhoz. Sietve elmeséltem, hogy minden nős 1 hét karácsonyi szabadságot kapott és én is indulok a Dunántúlra elveszett családomat kutatni. Hívtam édesapámat, hogy tartson velem. Visszautasított azzal, hogy ő nem mozdul sehová ilyen háborús körülmények közt... Nem gondoltam hogy akkor látom szegényt utoljára, amint a Rákóczi út sarkán integgett távolodó Opel Olympia szolgálati kocsim után...

Aztán végetért Budapest ostroma, 52 napos véres, kegyetlen küzdelem után az ellenség kezére jutott a „Hősök Városa”. A hős védőket fogságba vetették, az elfogott német katonákat úgy lötték agyon a „felszabadító” szovjet csapatok, mint a kutyát s hasonló sors jutott a magyar védősereg zöme számára is...

Az idő rohant, hiábavalónak bizonyult minden hősi küzdelem, vérbefuladt az az összes kísérlet Budapest felszabadítására, a kivérzett német—magyar front feladta március végén összes állásait és visszavonult Németországba.

Hadifogság, éhezés, megalázás, nyomor... A rombadöntött Németor-

szágot is utolérte a háborúvesztés. A szerencsés magyar csapatok nyugati hadifogságba estek.

Az Otthonnal megszakadt minden kapcsolat, az első levelek, néhány-soros kis lapok csak 1945 őszén jutottak el hozzánk... Az igen gyér levelek közt 1947. tavaszán édesapám a következőket írta: — „Haecker főhadnagy Újévkor volt nálam utoljára. Szenvedő, megtört fiatal ember benyomását keltette. Mesélte, hogy Budapestet körülzárták és ütegével a Sashegyen ment állásba. A végsőig harcolnak a magyar fővárosért. Búcsúzáskor ideadta szülei címét és kért, hogy bármi történik, szüleinek adjak hírt utolsó látogatásáról... Kérlek, írd a szüleinek és add hírül fiúk ezen üzenetét.” —

Máris írtam a levelet a Neckar parti kis német városba, ahonnan nemsokára megérkezett a válasz is, fiúk életéért reménykedő német szülők írása...: — „Richard fiunktól 1945. január 3-án érkezett az utolsó levél. Írta, hogy a várost körülvette az ellenség és kemény harcok folynak. Még érkeztek a repülőgépek is Budapestre. Nem adta fel a reményt, hogy kívülről segítség érkezik.” —

Szomorúan gondoltam a szerencsétlen német tisztre és sorsára, valamint a reménykedő szülők örök optimizmusára.

Érdeklődésemet 1949. Karácsony körül megismételtem, mert a német főhadnagy sorsa édesapámat is érdekelte. A válasz ugyanaz volt a Neckar partjáról: „Sajnos semmi újabb hírünk nincs fiúnkról, az utolsó levelet 1945. január 3-án írta a körülzárt Budapestről. De reméljük, hogy egyszer Sztalin is megkönnyőrül rajtunk öreg német szülőknön és hazarendi hadifoglyainkat.” —

Nemsokára ezután kivándoroltam Kanadába. Többször eszembe jutott a budai hős magyar védők mellett Haecker német vaskeresztes főhadnagy is, de nem tudtam velük foglalkozni, egyrészt keserű emlékeket ébresztett bennem, másrészt a mindennapi kenyér megkeresése előbb-revaló volt a letűnt időknél...

Most a télen, pontosan 20 évvel Budapest eleste után régi irataim között kutattam és kezembe került a Haecker család utolsó levele. Azonnal Édesapámra gondoltam, aki azóta szintén elköltözött az örök hazába. 16 év hosszú idő, de leültem az írógéphez és levelet írtam újból a Neckar partjára Haecker főhadnagy szüleinek, kifejezve azon óhajomat, hogy jó hírt szeretnék hallani, fiúk a német hadifoglyokkal hazatért és a Haecker család boldogan él.

Egy hét múlva jött a szomorú válasz, öreg, 70 éven felüli megtört német szülőktől: — „Fiunktól nem kaptunk több levelet 1945. január 3 óta. 1951. március 19-i keltezéssel kaptunk egy rövid hírt Budáról a II. kerületi Felső Zöldmáli útról. Egy kedves magyar hölgy arról értesített bennünket, hogy Richard fiunk 1945. január 27-én súlyosan megsebesült, haslövést kapott és az ő házukban helyezték el átmeneti időre. A

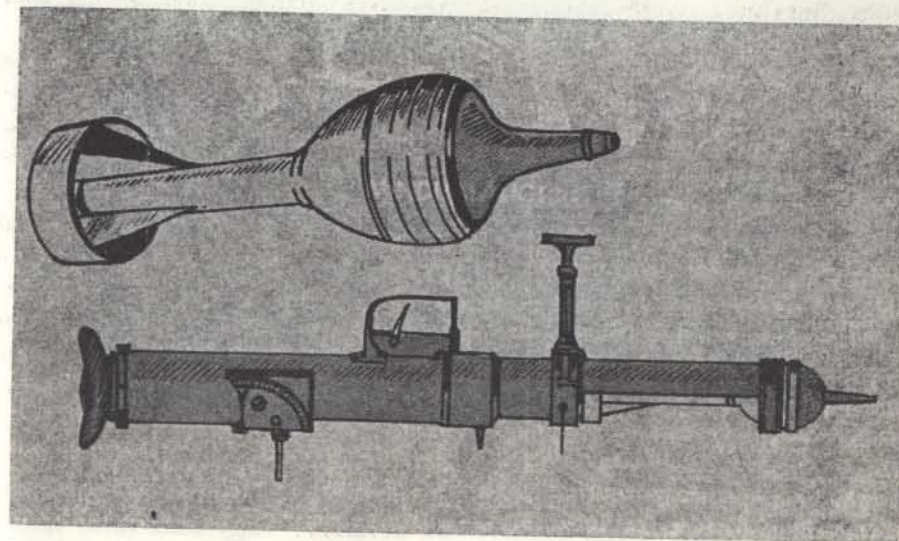
túlzsúfolt lakásban hely nem lévén, a mosókonyhában feküdt a fiunk és ez a magyar hölgy és édesapja ápolták. Nemsokára német egészségügyi katonák fiunkat ismeretlen helyre szállították, de ezt már nem sikerült felderíteni, hogy hová.” —

A levél mindent megmagyarázott. Richard Haecker főhadnagy a haslövést nem élte túl. Mi ismerjük a sebesülésnek ezt a fajtáját, haslövésből nincs felépülés... De még ha valami csoda folytán a gyógyulás útjára is jutott, életét kioltották a „felszabadító” szovjet martalócok... Mert a háború után jöttek a hírek, a német védőknek nem volt kegyelem...

Emlékeimben megmaradt a kedves, barátságos, segítőkész német főhadnagy, ki 24 éves korában hősi halált halt Budán Magyarország védelmében.

Ma, amikor még mindig a „halott oroszán bátor rúgdosása” folyik, emlékezzünk kegyelettel a sokszázezer német katonára, kik Magyarországon áldozták fel életüket a bolsevizmussal szemben való kegyetlen harcban. Richard Haecker főhadnagy úr nem volt náci, egy fiatal hajtása a német Wehrmacht hadigépezetének, szívében humanista érzésekkel, amit gyermekkorában szedett fel a Neckar partján...

Kövendy Károly

A magyar „páncélrém”, első rakétafegyverünk

HÚSZ ÉVE MŰLT...

1945. március közepén beköszöntött a tavasz a Dunántúl véres harterein... Ragyogó napsugár és enyhe tavaszi idő új erőt hozott mindnyájunkba. Vártuk a nagy tavaszi ellentámadás indulását s vele reméltük hazánk területének felszabadítását és a végső győzelmet. Mert nem katona az, ki hinni nem tud és aki nem bíz a felső vezetésben... Ilyen körülmények közt kaptam március 15-én a következő parancsot: — „Százados úr készüljön fel, hozza rendbe százada fegyvereit és felszerelését. Embereit készítse elő, mert nagy események következnek. Báró. Weichs német vezérezredes balkáni hadserege visszavonulóban észak felé, átlépte a Szávát és napok kérdése, hogy visszafoglalja Pécsét. Százados úr százada lesz az első csendőrerő, mely bevonul Pécsre és megteremti a közbiztonságot. A szabadságolást és eltávozásokat szüntesse be és készenlétben várja a további parancsot!”

Körletünkben kitört az ujjongás, mikor kiadtam a rendelkezést a készülődésre! Órák múlva ragyogtak fegyvereink, a már csak szakaeszerőből álló század várta az indulási parancsot... És vártunk, vártunk, de az indulási parancs késett... 1 hét múlva rossz hírek érkeztek a Vértes frontról. a szovjet minden frontszakaszon erősen támad s a kivérzett német—magyar védőcsapatoknak nincs tartalékuk... Amit sohasem hitünk, sajnos bekövetkezett... Az ellenség áttörte a frontokat s honvédségünk kétségbeesett küzdelmei és áldozatai ellenére erősen tért nyert Nyugat felé... Székesfehérvárnál, a Balatonnál és Marcalinál csendőrerők harcoltak s nálunk is bekövetkezett a szomorú vég: az állásokat fel kellett adni és megérkezett a visszavonulási rendelet Németországba... Századunk állásba ment a Rába vonalban és szomorúan néztük a visszavonuló fáradt, rongyos és véres, erőtlén csapatainkat...

Báró Weichs vezérezredes csapatai sohasem foglalták vissza Pécsét, ellenben, megsemmisültek a szovjet hadsereggel és Tito bandáival való harcban...

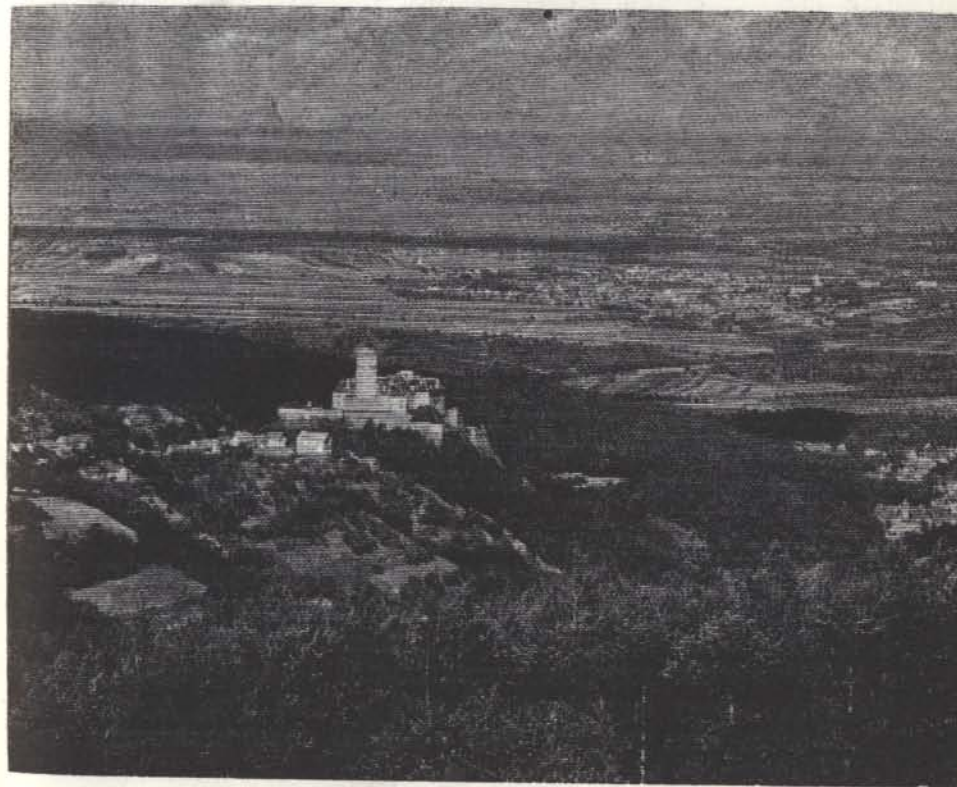
24 órával később mi is megkaptuk a kiürítési parancsot. Március utolsó napján embereimmel átléptünk Hazánk nyugati határát az Irott-kő erdős rengetegében... Leírni nem lehet, amit éreztünk! Vészben edzett kemény embereim sírtak s tehetetlenül markolták fegyvereiket... 2 nap múlva már fent jártunk az Alpesekek nyúlványain s visszaneztünk Kelet felé...

Ragyogó napos, tiszta idő volt... Messzire láttunk Magyarországot földjére, a kis fehér falvak ottmaradtak árván... Vagy száz falut láttunk s mindegyik fölött füsttenger, égtek a magyar falvak, a tiszta időben száz és száz füstcsóva húzott az ég felé... Igen, működtek a „felszabadító” szovjet csapatok s felszabadító tevékenységük kiélte magát a

fosztogatásban, a kiszolgáltatott lakosság megfélemlítésében, asszonyaink és leányaink meggyalázásában, báró Apor Vilmos győri püspök agyonlövésében...

Húsvét volt, keserű húsvét... Igyekeztünk nyugat felé, ha már minden elveszett, elérjük az angol—amerikai csapatokat s ott essünk fogásba. Mert ők emberségesek, nem úgy, mint a vad „felszabadító” tömeg fegyelméletlen kötelékei...

— Y — Y

A magyar síkság az Alpesekek nyúlványairól

Egy szabadságharcos csendőr naplója 1944 - 56

A szemerkélő hideg őszi csöt olykor-olykor zuhogó zápor váltotta fel. Az országúton víztócsákban és itt-ott bokáig érő sárban katonák, civilek, páncélosok, gépkocsik és lovas szekerek rendezetlen össze-visszaságban igyekeztek az ország belseje felé.

Az országút szélén gyalogos katonák behúzott nyakkal, átázott köpenyben és bakancsban taposták a latyakos sarat. Az út közepén teherautókon, lovas szekereken és nem ritka esetben ökrös, vagy tehén fogatokon felnőttek és gyerekek, asszonyok és öregek, magyarok, németek, ukránok, lengyelek és oroszok, akik inkább az ellenséges német katonákkal igyekeztek nyugat felé, semhogy tovább élvezték volna a Sztalin csinálta szabadságot.

Egy keskeny hídnál, mely alatt egy kis patak csörgedezett, egy honvéd tábornok igyekezett rendet csinálni, de nem sok sikerrel. A tábornok a visszavonuló, leharcolt katonai alakulatok menetét akarta meggyorsítani. A páncélosok dübörgésétől és a nehéz teherkocsik zajától megvadt lovak kétlábra ágaskodtak, a szekerek egymásba akaszkodva elzárták az utat. A bakon ülő kocsisok hiába rángatták a lovak gyeplőjét jobbra-balra, a lovak a gyakori ostorcsapásoknak se engedelmeskedtek. Szívet facsaró látvány volt ezt az elcsigázott és fáradt embertömeget látni. Hová, merre mennek?

Előttük a nagy bizonytalanság és reménytelenség. Hátuk megett az elhagyott otthonok keserű emléke, az ágyúk dőreje, a szovjet harcokocsik dübörgése és a pusztulás... — „Istenem, mi lesz velünk?!” —, sóhajtoztak itt is, ott is.

1944. november elején jártunk. Magam egy német katonai teherautó sárhányójára kapaszkodva igyekeztem a máramarosi osztálytól új beosztási helyemre, Budapestre bevonulni. Fáradt voltam és éhes. Napok óta nem aludtam... Járőrtáskám húzta az oldalamat, bal kezem elgémberedett a sárhányó vasfogantyújának markolásától. Jobb kezemmel puskámra ügyelem, nehogy leguruljon vállamról a rázós úton. A kötelességtudat erőt adott, mert éreztem, hogy a háború döntő szakaszába lépett és várt ismeretlen új beosztásom.

(A szerző: vitéz Szendi József őrm. akkor még nem tudta, hogy a kárpátaljai csendőr rohamtanfolyam kiváló eredménnyel való elvégzése miatt vezényelték rádió kitüntető különleges szolgálatba.)

A háború már széles kiterjedésben az Alföldön dúlt, senki se tudta, hogy mit hoz a holnap. Leharcolt, fáradt magyar és német katonák hevenyészett lövész gödröket ástak Budapest előterében. A szovjet hadsereg pedig erőteljes iramban igyekezett teret nyerni Budapest irányába. A cél világos volt! Budapest elfoglalása! A magyar csapatok gigászi küz-

delemben lassították ezt az előretörést, de a túlerővel szemben képtelenek voltak megbirkózni, napról-napra fogyatkozva a súlyos veszteségek következtében, lépésről lépésre vonultak vissza.

Új beosztásomnak nem tudtam sokáig örülni, a levegőben terjengett hazánk végveszélyének tudata. Puskámat géppisztolyra cserélték ki és heteken át gyakorlatoztunk a Vérmezőn. Századunk csupa fiatal, rámenős, rohamtanfolyamot végzett őrmesterekből és szakaszvezetőkből állt. Tisztjeink hasonlóak voltak, parancsnokunk épp akkor lépett elő fhdgyból századossá.

Decemberben bevetésre kerültünk, s mindig veszélyes helyeken. Egyik éjjel a Csepel szigeten tisztítottunk meg egy községet a betört oroszoktól. A helység harc a vérünkben volt. De résztvettünk éjjeli harcokban Kispesten, Rákospalotán, sőt a sötét városmajori parkban is.

Aztán megszilárdult a pesti hídfő, de a szovjet állandóan ágyúzta az ostromlott fővárost. Éjjel-nappal riadók, légitámadások közt folyt az életünk és így virradt ránk 1944 Karácsonya. A meggyötört lakosság és mi is készültünk a szeretet ünnepére. A szovjet hadsereg kihasználta ezt és meglepetésszerű hatalmas támadással áttörte a magyar-német frontot a Velencei tónál. A szovjet erők északra törtek és késő estére elvágták az utolsó útvonalat is, mely Budapestet összekötötte Nyugatmagyarországgal. Ezzel megszűnt az utolsó földi utánpótlási lehetőség is Budapest magyar-német védői számára.

Én is ottmaradtam Budapesten. 52 napig éjjel és nappal szünet nélkül dörögtek a fegyverek. A védők helyzete napról-napra rosszabbodott, míg 1945. február 12-én hajnalban a védők egyrésze kitört, a többiek pedig délelőtt 11 órakor beszüntették az ellenállást a két utolsó támaszponton: a Királyi Várban és a citadellán.

Ezt megelőzően 1945. január 23-án én súlyosan megsebesültem és sebesültem estem szovjet fogságba február 12-én délelőtt.

Pest eleste után a megmaradt védők serege Budán rendezkedett be védelemre. A mi szakaszra leolvadt egységünk Dr. K. B. szds. úr parancsnoksága alatt a budai vár bástyasétányán, a Hadimúzeumtól északra lévő falnál foglalt el védőállást. Homokzsákokból kiváló mellvédeket építettünk, oda magyar és német „villám” géppuskákat állítottunk. Kiváló védőállásunk felé az ellenség sohasem támadott, de mi ragyogóan tudtuk tűz alatt tartani a vár északi része alatt fekvő és belátható területet.

1945. január 23-án reggel parancsnokom felderítő járőrbe küldött ki Monori Ferenc őrm. járőrparancsnokkal együtt a Széna tér irányába azt megállapítani, hogy meddig nyert tért az ellenség védővonalunk előtt. Csikorgó hidegben indultunk és ereszkedtünk le a várból a kihalt, néma ház sorok közé. A távolból állandó géppuska és géppisztoly ropogást hallottunk s a szovjet tüzérség nehéz gránátjai félpercenként csapódtak be

**Egy elásott csendőrládából:
Mártírhaltalt halt csendőrök... deméndi őrs**
(Fogságba esésük után a szovjet csapatok megásátták velük sírjukat,
majd belegéppisztolyozták őket.)

a Királyi vár területén. Az Attila utcán simán elértük a Vérmező északi csücskét. Onnan már óvatosan szökelve és lestartva haladtunk a Széna tér felé. Váratlanul az ismert füttyülést hallottuk és azonnal hasravágtuk magunkat, de ez sem segített! Egy szovjet nehézakna vágódott be előttünk és a légnyomása a falhoz vágott. Keserű pillanatok teltek el és éreztem, hogy szilánkok értek. Köpenyemet több helyen átütötték a szilánkok és több sebből véreztem. Nem törődtem vérző sebeimmel és azonnal Monori őrm felé néztem. Monori bajtársam mozdulatlanul feküdt a járdán a házfal alatt. Odarohantam hozzá, hanyat fordítottam, nevét kiáltottam és örömmel láttam, hogy él! Próbáltam lábraállítani, de nem sikerült. Monori őrm, járőrparancsnok szintén több sebből vérzett, a lábait vágták át az aknaszilánkok. Súlyosan sebesült bajtársamat vállamra vettem s nem törődve magam sebeivel, elindultam vissza a várba.

Órákig tartott ez az út és sokszor úgy éreztem, hogy összeesem és nem bírom tovább. Minden erőmet összeszedve, hogy Monori életét megmentssem és magam is orvosi segélyben részesülhessek, végre felértem a bástyasétányra és bevonultam körletünkbe. Parancsnokom azonnal sebesült vívőket hívott és bevitték a vár egyik kötőzhelyére, onnan pedig

továbbszállítottak a sziklakápolnában elhelyezett tábori kórházba. Sohasem felejtetem el ezt az utat, amit sebesült bajtársammal a vállamon, ellenséges akna és géppuska tűzben tettem meg. Miután Monorit biztonságba helyeztem, gondoltam csak magam sebesülésére.

Így estünk fogságba sebesülésünkben gyógyulóban. A szovjet katonák mindenünket elszedték és csak a rajtunk lévő ruházat maradt meg. Egy tolmács útján mindent ígértek, élelmet, gyógykezelést, főleg azt, hogy néhány nap múlva mehetünk haza lakóhelyünkre. Néhány nap elteltével

Síziképzés

azonban láttam, hogy mindez csak propaganda, eszük ágába se jut hazazengedni bennünket. A gyógyult sebesülteket kezdtek elszállítani, de nem haza, hanem fogságba a messzi Szovjetunióba. Elhatároztam, hogy én nem megyek Szibériába. Ideges állapotban múltak a napok, míg sikerült jóindulatú budai nőismerőseimtől polgári ruhát szerezni és egy alkalmas időben megszöktem a fogolytáborból, ahová a tábori kórházból szállítottak át. Néhány napi pihenés után civilbe öltözve gyalogmenetben sikerült hazajutni szülőfalumba. Idegeimet szinte felőrölte ez az út, az állandó igazoltatások, zaklatások közben sokszor úgy éreztem, nincs menekvés!

Istenem, milyen boldog érzés volt annyi sok szenvedés, éhezés, nélkülözés és izgalom után végre szeretteim közt álmra hunyni szemeimet!

A lakosság még a háború nyomasztó hatása alatt élt, mindenéből kifosztva, félelemtől rettegve ment robotba nap-mint nap a szovjet katonaság számára. Ezek minden reggel vitték a lakosságot, öregeket, nőket lövészárkot ásni és hidat építeni, vagy löszert hordani. Amit a német hadsereg meghagyott a lakosoknak, azt az utolsó cseppig elvitte az orosz és ráadásul az emberek ezreit szedte össze és deportálta Szibériába.

Lassan-lassan a szovjet szuronyokra támaszkodó új rendszer is kez-

dett erősödni, ami rámnézve új veszélyeket és új megpróbáltatásokat rejtegetett.

Mielőtt rátérnék arra a sok szenvedéssel, megpróbáltatással és megálázással teli útra, melyen végig kellett menjek, álljunk meg egy pillanatra és vizsgáljuk meg, hogy mik voltak azok az okok és tényezők, melyek oly elszántan és engesztelhetetlenül az első pillanattól kezdve szembeállítottak a rendszerrel?

Most 20 év után sokkal határozottabban tudom kifejezni azokat, mint akkor a kezdődő időszakban.

A rendszerrel való szembenállásom legfőbb tényezője kétségen kívül a törhetetlen hazaszeretet és a nemzethez való hűség és ragaszkodásom

Csendőr síiskola

volt. A „Hazáért mindhalálig!” — jelszó volt az a magasztos cél, melynek érdekében hajlandó és képes voltam a legnagyobb áldozatokat, a kínzásokat és a börtönt is elviselni. A hazaszeretet volt az, melyet minden egyéni érdek előtt a nemzet érdekeit tartottam szemem előtt.

A másik fontos tényező, ami közre játszott az, hogy a szovjet szuronyok árnyékában a nemzet söpredéke egyik napról a másikra az ezeréves nemzet minden hagyományát, történelmét, kultúráját a sárba taposta és Sztálint, Lenint és Marxot ültette a nemzet nagyjainak helyére. Amikor „minden a mienk” jelszó alatt a börtöntöltelékek, zsebmetszők, a vásári tűzkőárusokból álló banditák a szovjet katonasággal karöltve végigrabolták az egész országot, gyilkolták a nemzet legjobbait a falusi napszámostól kezdve a miniszterelnökig. Amikor a műveletlen, még elemi iskolát sem végzett volt gazdasági cselédproletárok, cigányok és hasonlóak kerültek be a legmagasabb államvezetésbe és bosszúból volt kenyéradójukat kiforgatták mindenükből. Amikor a magyar anyák és leányok ezreit gyalázta meg a durva, minden emberi formájából kivetközött szovjet katona.

Csendőrnapi az őrsön

1945. március 5-én történt hazaérkezésem ez a söpredék nem nézte jó szemmel, de akkor még sokat ártani nem tudtak, mert minden hatalom a szovjet megszállók kezében volt és magyar fullajtárjaik sem tudták, hogy meddig maradnak az oroszok kegyeiben. Így telt el néhány hét, mikor is május havában az egyik reggel felszólítást kaptam, hogy jelenjek meg egy különleges igazoló bizottság előtt.

Ez az igazoló bizottság utasított, hogy utazzak utolsó szolgálati helyemre, Máramarosszigetre igazoló okmányok beszerzése céljából.

Ezzel kezdődött valójában évekig húzódó kálváriám. A felszólításnak

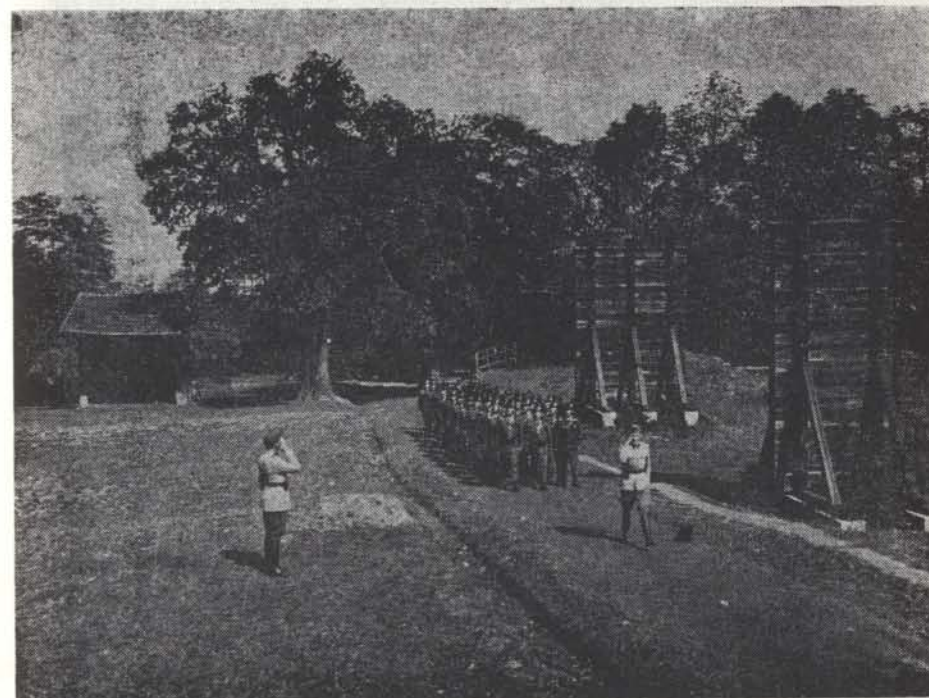
eleget téve útbaindultam Máramarosszigetre a kért igazoló okmányok beszerzésére, de útközben a román ÁVH elfogott, ugyanis ezen a magyar területen újból a románok voltak az urak. Elfogatásom utáni reggelen a máramarosszigeti román ÁVH fogdájában, a kínzó szobában voltam, hol a román ÁVH vezetője és helyettese és még több ÁVH-ás kéjelegve néztek rám.

(A szerző szenvedései itt kezdődtek: Leírja kínzásait, más magyar foglyok keserű sorsát, hogyan dobták ki a legjobb magyarokat a román ÁVH-sok az épület emeletéről a biztos halálba. Majd Nagyváradra vitték legtöbbször s ott több ezer főnyi internálótábor életéről ad beszámolót. Csodaként emlegeti, hogy felesége segítségére sietett és utolsó kárpátjai szolgálati helyén a megmaradt községi előljárósági személyektől és a lakosságtól felesége megkapta a szükséges igazoló papírokat, hogy Szendi őrm segítségével volt, ügyes-bajos dolgaikat elintézte, a lakossággal jól bánt, mint magyar csendőr. A román ÁVH azonban ezeket az igazoló papírokat nem vette figyelembe és szabadságát nem adták vissza.

A nagyváradai internálótáborból Foksaniba, szovjet hadifogságba akarták szállítani a foglyokat. Szendi őrm Mihályt ezekről a tervekről tudomást szerzett, de még előbb is, állandóan a szökésen gondolkodott. A legapróbb részletekig kigondolta a szökés végrehajtását és egy alkal-

Ezredesi tanfolyam 1944

Díszmenet Miskolcon lövészet után

mas időben egy barátjával sikeresen átugrott a szöges drótkerítésen. Erdőkben, füzesekben bújdosva érték el a magyar határt és csak éjszaka menetelve eljutottak falujáig és családjukhoz. A rámenős rohamista csendőr itt bebizonyította, hogy a „segíts magadon, Isten is megsegít” elv érvényes még a szovjet megszállás és magyar söpredék támogatói ellenére is.

Az igazoló papírok mitsem segítenek. Szendi őrm élete csupa megalázás, tortúra és reménytelenség. A jobbérzésű magyar munkaadók azonban megbízható embert óhajtanak bizalmi állásokba, így a Hangya szövetkezetbe, vagy az útépítő vállalat raktárosának veszik fel. Az új kommunista urak azonban nem hagynak neki békét, állandóan zaklatják, végül elfogják, a Buda déli internálótáborba szállítják, hol igazoló papírjai ellenére 8 havi börtönre ítélik. Szabadulása után tovább folytatódik az előbbi zaklatás, aminek végül is az 1956-os nemzeti felkelés vet véget. Szendi őrm bajtársunk sorsa ugyanaz, mint az előbbi számainkban leírt csendőrtörténetek, így részleteiben nem hozzuk. Viszont örömmel nyugtázzuk a hírt, hogy Szendi bajtársunk írását egy kaliforniai magazin megvette és a keserű 10 év történetét egy előkelő amerikai folyóirat a közeljövőben szószerint közli!

Az 1956. okt. 23-i nagy nemzeti felkelés Szendi őrm bajtársunkat családjával együtt egy vidéki kis városban éri. Azonnal a felkelők közé lép és résztvesz a nemzeti felkelők munkájában.)

Csendőrnapi Budán

Jöttek a tüntetők! A vidékről teherautóval, a tanyákról gyalogosan és hosszú sorokban vonultak végig a városon. Ütközben letépték a vörös zászlókat és összetörték a vörös csillagokat. „Éljen a forradalom!” —, kiáltotta a nép! Éljen a független, szabad Magyarország! Harsogott a Kossuth szobor körül. Le a kommunistákkal, ki az oroszokkal! Zúgott a tömeg megállás nélkül. És 11 év után először harsogott fel az égbe a nemzeti fohász: „Isten áld meg a magyart!”...

A határőrség katonái letépték a kommunista jelvényeiket és piros-fehér-zöld színű kokárdákat tűztek helyére. Az emberek sírva ölelték, csókolgatták egymást. Végre annyi szenvedés és megaláztatás után szabadok vagyunk!

Csendőr levelezőlap Kanadában 1911-ben

Történelmi értékű hazai levelezőlap: a lapot írta Szarka Mihály csendőr 1910. dec. 20-án, megérkezett Kanadába Brantford-ra 1911. jan. 9-én a kivándorolt bátyjához. A levelezőlap a leányától került a Bajtársi Levélhez. A képen Szarka csendőr és járőrtársa egy bilincselést hajtanak végre a memeszvidi őrs körletében (Somogy vm) egy bűncselekményért elfogott gyanúsítottan. Szarka csendőr később tthts rendfokozatban őrsparancsnok volt. Született 1886-ban, elhunyt 80 éves korában 1966-ban Csöngé községben, Vas vm-ben. A Testületnél 1908-tól 1936-ig szolgált. 1945 után minden nyugellátás nélkül tengődött a bolsevista paradicsomban. Leszármazottainak hálás köszönetünk e történelmi emlékéért!

A magyar határőrség helyén maradt, amire bizony nagy szükség volt, mert a határmentén cseh oldalon friss cseh hadosztályokat vonultattak fel és helyeztek készenlétbe a magyar felkelés letörésére. Füzérkomlós községbe tüzéséggel be is lőttek, ahol három ház esett áldozatul a cseh orvtámadásnak.

Mindenki boldog volt, mindenki tervezte már az új élet kiépítését!...

November hatodikán templombakészülődéskor ért a hír mindannyiunkat, hogy a szovjet csapatok nov. 4-én hajnalban megtámadták Budapestet, szörnyű harcok folynak és vérbefojtották a szabadságharc eredményeit. A templomban a himnusz hangjai tompán hangzottak és a tömeg sírt, gyászolt, pedig még nem tudtuk, mi történt...

A szabadságharcos diákok a hegyekbe vonultak. Nemsokára megérkezett 2 szovjet tank, ezek a csehszlovák határig futottak, majd megérkeztek a gyalogos szovjet csapatok is. Mostmár a letűnt és elbújt kommunisták is előmerészkedtek.

Leverték a nemzeti felkelést! Tudtam és éreztem, hogy ez nekem az életembe kerül, ezért feleségemmel együtt elhatároztuk, hogy egy percre sem maradhatunk. A legszükségesebbeket összecsomagoltuk, gyermekeinkkel együtt vonatra ültünk és kecskeméti rokonokhoz utaztunk. Ott elhatároztuk, hogy átkelünk Jugoszláviába és onnan megpróbálunk nyugatra jutni.

...A határra utaztunk vonaton és este 9 óra körül elindultunk gyalogosan a határ felé. A jugoszláv—magyar határ 3 km-re volt a községtől. A határutakon és szántóföldeken mentünk pontosan követve az útbaigazításokat. Állandó rakétázások és lövöldözések közt haladtunk egymás kezét fogva. Minden világító rakéta kilövése után nappali fénybe borult a környék. Ilyenkor hasravágtunk és nem mozdultunk. Végre elértük a határt, amit az elhagyott üres őrtornyok mutattak. Itt a kisebbik gyermekünk elaludt, ettől kezdve a gyereket hol én, hol a feleségem vittük felváltva a hátunkon reggel 5 óráig. Sárba, vízbe, és hóba gázoltunk. Teljesen kimerülve egy kis tanyához értünk. Bekopogtattam az ablakon, egy női hang válaszolt magyarul, hogy kik vagyunk? Mikor megmondtam, hogy magyar menekültek vagyunk, azonnal kinyílt az ajtó. Az asszony tört magyarsággal biztosított bennünket, hogy jugoszláv területre értünk, ne féljünk! Megvetett egy ágyat, kért, hogy fekdüjünk le. A kisebbik gyereket a kemence patkájára fektette le. Ébredésünkkor átkísért a szomszéd tanyára, hol magyarok laktak. E derék jó emberek megreggeliztettek bennünket, majd a férfi bekísért a legközelebbi rendőrségre, ahonnan még aznap a törökkanizsai ideiglenes menekülttáborba kerültünk.

...Innen a neresnicei táborba szállítottak, majd jelentkezünk franciaországi kivándorlásra, mert más lehetőség nem volt. A jugoszláviai tartózkodásunkhoz azt szeretném hozzáfűzni, hogy Törökkanizsa kivételével mindenütt rosszul és durván bántak velünk és nem szabadságharcosok-

ként kezeltek, hanem mint fasisztákat... Ezt állandóan hangoztatták előttünk.

1957-ig éltünk Franciaországban, hol végre a párizsi amerikai követségen megkaptuk amerikai beutazási vizumainkat.

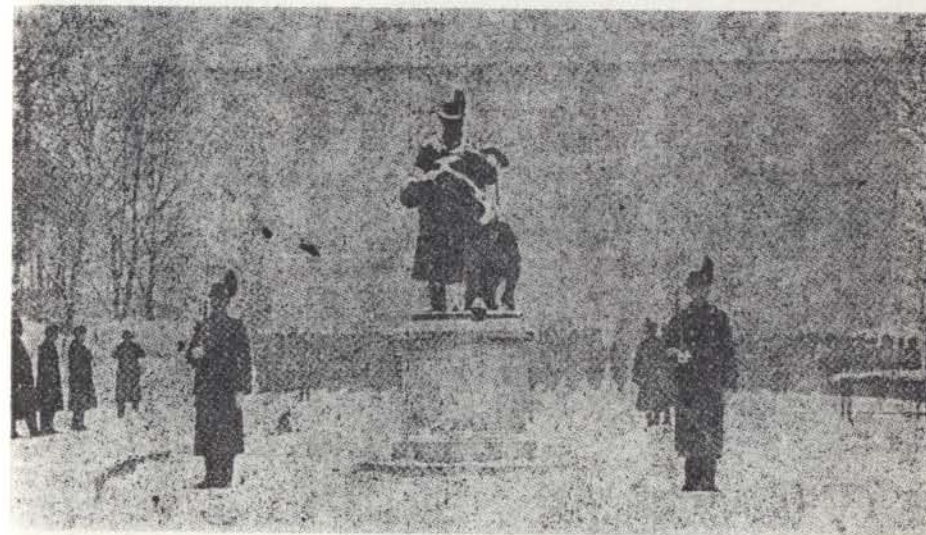
1958. október 30-án érkezünk New York kikötőjébe, hogy oly sok keserv után végre a szabadság hazájában biztos és nyugodt talajra léphessünk.

A magyar szabadságharc elveszett, de a szabadságharcos csendőr álma átmenetileg valórávált!...

1966. október 23.

vitéz Szendi József őrm.

Emlékezés a budai harcokra

A MKCSBK központba sokszáz levél érkezik havonta szerte a világból. Mikor olvasom ezeket a beszámolókat, híradásokat, öröm tölt el, hogy örök a kapcsolatunk és az emigráció két keserű évtizede se tudta kiölni bajtársainkból a magyar ideálokat, a csendőrszellemet és a katonaeszményt. Most, Budapest elestének 22-ik évfordulóján két olyan levél is érkezett, melyek könnyeket csaltak a szemembe az emlékezés távlatából. Az egyik levél írója Remete Péter okl. mérnök, a hajdani egyetemi rohamzászlóalj önkéntes harcosa, a másik levél írója a budai harcokban megsebesült vitéz Szendi József cső. őrmester. Az ő leveleikben írottakat összeadva a magam

saját élményeivel, melyeket a német Wiking hadosztálynál szereztem Budapest visszafoglalására indított hadműveletek során, azt hiszem, a csendőri emigráció számára értékes dokumentumok maradnak.

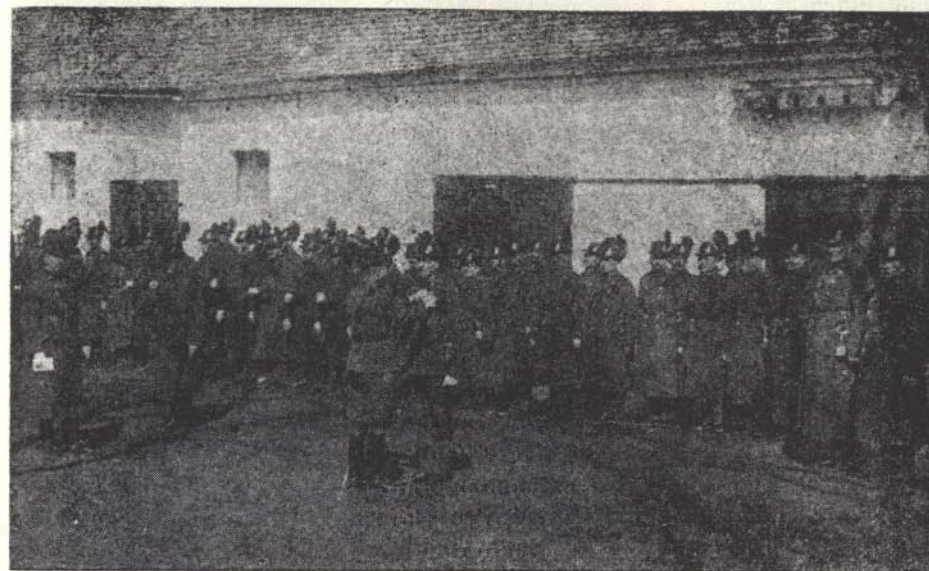
Így kezdi Remete mérnök: —

„Most vasárnap olvastam a Bajtársi Levelet a MHBK vezető lakásán. Ott felfedeztem a hősi halottak közt Nagy Zsombor százados úr nevét. E hír nagyon megkapott, mert együtt törtünk ki Budáról. Sajnos én a kitöréskor megsebesültem és sebesültem estem orosz fogságba. Hosszú katonamúltam nincs, 1944, őszén, mikor II. éves műegyetemista voltam, megalakítottuk az első világháború után felállított „műegyetemi rohamzászlóalj” mintájára a második m. kir. Műegyetemi Rohamzászlóaljat, amiről bizonyára hallottak is. Zlj-unk pk-a Sipeki Balázs szds volt, kinek hősi halála után Hindy vezds úr, Budapest védőseregének pk-a Nagy Zsombor csendőrszadost nevezte ki pk-ul. A budai harcokból bőven kivettük részünket, vonalunk a Vérhalom tértől, majd a Remetehegy—Hármashatárhegy vonalán volt...

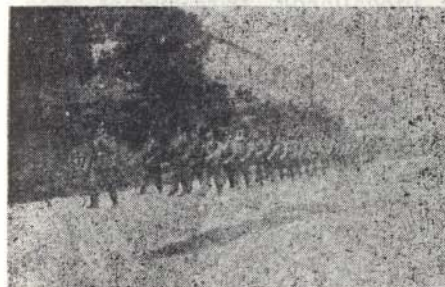

V. Szendi őrm. ezeket írja: —

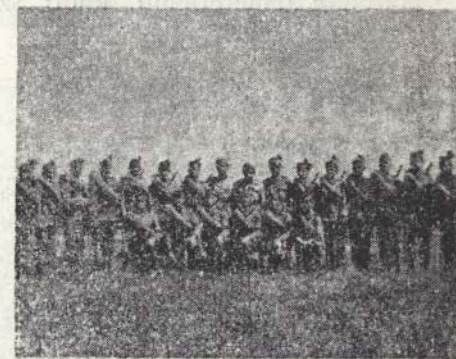
„A harcok Budapestért szünet nélkül folytak minden részről. A védők hőiesen és elkeseredetten védték a még birtokukban lévő budai részt a dühösen támadó szovjet csapatokkal szemben. A támadóknak minden talp alattnyi területért, minden háztömbért súlyos árat kellett fizetni. Ugyanakkor a gyűrűbe zárt védők napról-napra súlyosabb lőszer, élelem és gyógyszer hiánnyal küzdöttek. A lőszer hiány először a nehéz fegyvereknél kö-

Kitüntetés életmentésért

Szombathelyi tanzászlóalj

Sportjelvényt nyert ungvári csendőrök

vetkezett be, majd fokozatosan a könnyű fegyvereknél is lőszerhiány kezdett fellépni. A német rohamlövegek január hónapban már lőszer nélkül a kapualjakban tétlenül meresztették torkukat az utca felé. A védők már csak könnyű fegyverekkel harcoltak a harckocsikkal, tüzéséggel jól felszerelt és légitámogatással segített támadók ellen. Az a kevés utánpótlás, amit a Dunántúlról ejtőernyővel próbáltak a védők részére bejuttatni, túl kevésnek bizonyult, melyek egy része a szovjet csapatok birtokába került...

1944. december 31-én egy cső. szds és két cső. őrmester jelentkezett Pápán a híres német Wiking hadosztályparancsnokságon. A szds. jelentette, hogy felsőbb parancsra tábori csendőri minőségben a ho-hoz csat-

lakozik és kérte szűkebb beosztását. A német vk. alezredes a magyar csendőröket a Tataóváros-Tarján-Gyermely irányába már támadó harcok-csiezred körletébe irányította. Aznap estére mindhárman már a komáromi csendőrszárny pk-ának vendégszeretétét élvezték és másnap hajnalra tervezték továbbindulásukat. Beosztásukat az Isten akaratának minősítették, mert a szds gépkocsivezető örm-e feleségét alig 1 héttel ezelőtt, Karácsony estéje napján hagyták Gyermelyen szüleinél. Míg ők tovább utaztak a Dunántúlra és Németországba, a szovjet csapatok áttörték a székesfehérvári frontot, északnak törve elérték a Dunát és a sokszáz helység közt elfoglalták Gyermelyt is. Most remény nyílt nekik a csendőrrasszony kiszabadítására is... A szolgálati parancs épp a kívánt útra vezette őket...

Opel-Olimpia szolgálati kocsijuk csikorgó hidegben hagyta el Komáromot. Mindhármuknál géppisztoly, övük tele kézigránáttal. Szent szövetséget kötöttek, hogy az asszonyt kiszabadítják és nyugatra hozzák.

Tata-Tóváros keleti oldalán már látták a háború pusztításait, a szétlőtt és megrongált házsorokat. Karácsony este egy szovjet harcokcsiél befutott Tóvárosra, de magyar-német ellentámadással sikerült őket visszaverni. Tarján felé már a háború véres emlékeit élték újból: halott szovjet katonák temetetlenül, kilőtt szovjet ütegállások, friss német katonasírok...

Szemle az őrön

Tarján előtt megélenkült a front és besoroltak a t á m a d ó Wikingek menetoszlopába. Kötelességhez szokott, háborújárt szívüket kemény próbára tette a páncélos harcmodor és a heves útvonalharc. A német királytigrisek szinte okádták a tüzet, a szovjet T-34-esek viszonozták. Az országút két oldalán 50-100 m. szélességben letarolták az erdőket, minden fa derékbatört. Emellett a kölcsönös tüzérségi tűz robaja, a gyakori becsapódások, a fejük felett szünet nélkül küzdő német és szovjet vadászipülőgépek harca, az utat géppuskázó szovjet alacsonyítámadó repülőgépek támadása minden percben újabb izgalmakat és megpróbáltatásokat jelentettek. A hangzavar a tetőfokára hágott, egymás hangját csak ordítva értették... De a támadás haladt és egyre nagyobb tért ért el. Tarján községben a cső szds érdeklődött a német küzdő harcokcsiszázad pk-ától, hogy mikor érik el Gyermelyt? A német főhadnagy órájára tekintett, a térképre nézett, majd a világ legtermészetesebb hangján, biztosan felelte: — „Holnap déli 12 órakor”.

A három csendőr bizakodva, új erőre kapva nézett egymásra és kocsi-jukba ülve folytatták útjukat a Wiking hadosztály vágta háborús ösvényen...

...Talán még aznap este a pápai repülőtérrel magyar és német Junkers 52-es repülőgépek szálltak fel és repültek Budára, hogy a Vérmező felett ledobják a védők számára nélkülözhetetlen lőszer, fegyver, élelmiszer és egészségügyi utánpótlást. Csikorgó, holdfényes éjszaka volt, a gépek többször fordultak. Egy tábori csendőregység nagyobb mennyiségű géppisztolyt gyűjtött össze a védők számára. Erről tudomást szerzett Dr. Radó Endre szds ki éppen Pápán teljesített egy katonai nyomozószolgálatot. A géppisztolyokat szállító magyar gép személyzetéből hiányzott a géppuskás lövész. Radó szds azonnal jelentkezett és beült a gép hasa alatt elhelyezett lövészfülkébe, Budára repült, géppuskájával biztosította a repülőgép nyugodt útját, a holdfényes tiszta éjszakában látta a néma budai várat, a Dunába robbantott hidakat, a szovjet légvédelmi ágyúk torkolattüzét és az ellenséges gránátok robbanását. A géppisztolyszállítmány fehér ernyője a Vérmezőn ért földet és a védők kezébe jutott. Mikor Radó szds kiszállt a gépből Pápán, röviden ennyit mondott: — „Ezzel az utammal áldoztam a budai védők és köztük csendőr bajtársaimnak!...”

Majd Remete mérnök folytatta visszaemlékezéseit: —

A mi századunk Babinszky fhdgy pk-sága alatt a Remetehegyen, a Pál-völgyi barlangnál volt bevetve. Ugyanekkor a szovjet erők egy ukrán, barikádharcokra különösen kiképzett alakulattal már elfoglalták a Széll Kálmán teret. Az „Ora et Labora” villába szállásoltak el bennünket pihenőbe. Másnap egy csendőr szakasz jött megerősítésünkre, sajnos, a nevekre már nem emlékszem. A legnagyobb tűzben úgy mozogtak, mint-ha a gyakorló téren lettek volna. Jellemző mondásuk volt, mikor mi fekve lőttünk, hogy „Úgy nem látni jól!” Ők állva lőttek. Mikor a gugger-

hegyi kilátót közösen elfoglaltuk, nagyon nagy veszteségeink voltak, de öröm volt a csendőrökkel lenni! Nyugodtak voltak és acélidegűek. Mi fiatal katonák, csodáltuk őket! Sajnos egytől egyig elesetek a későbbiek folyamán, mindig a legnehezebb feladatokat kapták...”

1945. január 13-án v. Szendi József és Monori Ferenc csendőr őrmékek járőrszolgálatban megsebesültek. A vár többi védelmi vonalán csendőr és honvéd védők egészen február 12-ig tartották, az utolsó ellenállás bezüntetéséig és a kitörésig! A pesti oldalon az Erzsébet híd körüli hídfőállásban egy csendőr zlj védett kb. 500 főnyi erőben. A harcokat csak 8 csendőr élte túl, kiket a szovjet „felszabadítók” a helyszínen koncolták fel. A Svábhegyen szintén egy nagyobb csendőregység védett egy alez. parancsnoksága alatt. Ott esett el v. Ághy Zoltán hdgy. Vasváry honvéd alezreides csoportjában egy csendőr zászlóalj Pest védelmében páncélosok alkalmazásával hősiességgel visszaverte a szovjet páncélos támadásokat. A budapesti harcokban m. kir. Csendőrség 3.000 csendőrt, öt teljes zlj-t és 160 tisztet veszített!

Újból átadom a szót Remete mérnöknek: —

„A Remetehegyről azután visszavonultak a várba pihenőre. A gellért-hegyi Törökfürdőben megfürödtünk, aludtunk, majd másnap a Széll Kálmán téren vetették be az egyetemi rohamzlj-t. Az ellenségtől visszafoglaltunk egy háztömböt, amit a mi szd-unk hajtott végre, sajnos szakasz-erőre csökkent állapotban. A támadás először elakadt, majd egy utász kirobbantotta a ház oldalát, mire mi egyetlen hajrával birtokunkba vetjük. Sajnos, újabb súlyos veszteségek értek. Sok szovjet hullát találtunk a házban, közben tömördek lomot és törmelékét. Védelemre való berendezkedés közben érkezett zlj pk-unk: Nagy Zsombor cső szds. A földszinten egy forró kályhán nagy fazék káposztalevest találtunk, benne öklömnyi hússal, az oroszok főzték. A százados úr álmatlanságtól fáradt arcán megjelent a mosoly, amint ezt meglátta. Az ebédet közösen megettük, majd találtunk orosz visszahagyott italokat is, azokat megittuk. A háztömb szilárdan a kezünkben volt, mégis pár óra múlva visszavonultak. Megkaptuk a másnapi, február 12-re tervezett kitörési parancsot.

Indulás előtt a pince felől sikoltást hallottunk. Egy nő szaladt ki és segítségért kiabált. Az oroszok a pincében eltorlaszolták magukat és a polgári lakosságot használták golyófogónak. A nőnek sikerült kimenne, de mielőtt hozzánk ért volna, a szovjet katonák agyonlőtték. Tehetetlenül álltunk, fegyvereinket nem használhattuk, mert magyarokat öltünk volna. Nagy szds úr valakit a várba küldött könnyeztető gázért. Mielőtt a gáz megérkezett volna, újabb parancs érkezett a várba való visszavonulásra, így fájó szívvel sorsukra kellett hagyjuk szerencsétlen honfitársainkat.”

Szendi őrm. így mesélte el a sebesülése utáni történeteket: —

„A segélyhely pincéjében nem volt világítás, azt sem tudtuk, nappal van-e, vagy éjjel. Egyszer egy hatalmas robbanást hallottunk, majd utá-

na vakolat, por, füst és törmelék borította ágyainkat. Kiabálás, futkosás hallatszott a másik helyiségből. Mindenki kirohant, csak mi ketten fekvőnk Monorival magas seblázunkkal. A nagy ijedelemben a többiek megfedkeztek rólunk.

Aztán elcsendesedett minden, csak a géppuskák kelepelése adta tudunkra, hogy a harc tovább folyik. Nyugat felől szakadatlan erős ágyúdörgést hallottunk. A mi becslésünk szerint sem lehetett messzibb, mint 20 km! Előző hírek szerint a német Wiking hadosztály sietett felmentésünkre! (A Wiking ho. addigra visszafoglalta Zsámbékot, páncélos élei pedig megközelítették Budajenőt és Budakeszt! A csendőrsszony épen és egészségesen került elő a gyermelyi pincéből! Ura és bajtársai megmentették!)

Nem bírván sokáig az egyedüllétet, megpróbáltam felkelni. Nagyon nehezen sikerült! A földön kúszva másztam ki a világosságig és szerencsémre szdpk-unkat láttam arra sietni. A szds úr azonnal intézkedett, embereket küldött, kik a hátukra vettek bennünket és átfutottak velünk a Belügyminisztérium ovópincéjében működő 12. ho. egészségügyi osztályához. Monori bajtársamat innen tovább vitték a sziklakápolnában elhelyezett tábori kórházba, hol megoperálták és a fegyverletétel már lábadozóként érte. Én ott maradtam a BM pincéjében, hol két orvos hdgy kioperálta térdemből az aknaszilánkot. Sebem szerencsére nem gennyesedett el, így lábamat nem kellett levágni, mint az egyik orvos hdgy akarta, hogy megmentse az életemet.

Még tartottak a kemény harcok, mikor egy honvéd őrmester jött hozzám a 12. ho-tól és adataimat kérte. Mint mondta, a járőrben tanúsított bátor magatartásomért és Monori őrm. életének megmentéséért, a 12. ho-pk-a javaslatára Hindy Iván vezds úr a Magyar Nagyezüst Vitézségi Éremmel tüntetett ki. Megígérte, hogy elhozzák a kitüntetést és az oklevelet is, de ez a kitörés és fegyverletétel következtében elmaradt.

A vár feladása engem is már olyan állapotban talált, hogy mankóval járni tudtam. Monori őrm-t az oroszok átvitték a Gömbös Gyula úti tisztikórházba, mely akkor már sebesült fogolytábor volt. Gyógyulása után kivitték a Szovjetunióba, honnan 1949-ben tért haza. Én, mikor már annyira erősnek éreztem magam, hogy a szökést meg lehetett kísérelni, két óbudai leányismerősöm segítségével, kik polgári ruhát is hoztak, megszöktem és szerencsére elkerültem a szovjet hadifogságot.”

Remete mérnök így látta a budai kitörést: —

„Nyugtalan éjszakánk volt és elszántan vártuk a virradatot. A pcs szerint az egyetemi rohamzászlóaljnak kellett utat törni a kitörő sereg számára. Zlj-unk már csak 300 emberből állott. Az előttünk lévő házsorok mind égtek, a lángok szinte az égig hatoltak! A mi szd-unk a második lépcsőben támadott, az utat a másik szd-unk nyitotta meg Nagy Zsombor szds úrral az élén. Néhány német páncélos segített, de azok hamar elakadtak. A kitörés iránya a Széna tér, Olasz fasor felé történt, majd a

túlélők a fogaskerekű mentén küzdötték magukat felfelé a Svábhegyre. Az összevont szovjet aknatűz borzalmas pusztítást okozott! Térdmagasságig szétdarabolt magyar és német halottak közt vergődtünk előre. Egésznapos harc és küzdelem után sikerült elérnünk a Jánoshegyi kilátó környékét. Ott láttam utoljára Nagy Zsombor százados urat az északi oldalon, amint a szd-ok roncsait szervezte az éjszakai áttörésre. Az ellenség oly közel volt, hogy láttuk a fegyverek torkolattüzét! Akkor már sebesült voltam, a tudószanatóriumnál kaptam egy sipcsontlövést. Szerencsénkre éjjel a hó megfagyott és kemény jégkéreg képződött a tetején. A szovjet T-34-es harckocsikat ázott be a hegy alján és oldalán, géppuskáikat mifelénk irányították.

Hajnalban megjött a támadási és áttörési parancs! Hólukainkból kímásztunk, ráültünk a jégre, géppisztolyainkat jól megmarkolva az ellenség felé, lekorcsolyáztunk a meredek hegyoldatról az erdőbe az oroszokon keresztül. A szovjet harckocsik eszeveszettül géppuskáztak, de mi is löttünk 30-40 km-es sebességgel száguldva a jégen! A szerencsénk az volt, a jég és a sebesség, hogy aránylag kis veszteséggel tudtunk újból gyülekezni. Egy napig vánszorogtunk az erdőben gyakori lest tartva nyugat felé. Elöl Nagy szds úr ment, ki úgy ismerte az erdőket, mint a tenyerét. Mint hallottam, a pályi ref. lelkész fia volt és falujuk közelében haladtunk el. Február 13-án este csendben gyülekeztünk, de újabb szovjet tüzérségi és harckocsi támadást kaptunk! Az éjjeli harcokban, többszörös közelharc után, melyekben már, mint sebesült vettem részt, szovjet gránáttól légnyomást kaptam, mely eldobott és életemet a mély hó mentette meg. Mozdulni és beszélni képtelen állapotban hallottam, amint a fölémhajolt bajtársaim azt mondták: — „Na, ez is halott már!” —

Otthagytak a hóban és a támadás haladt tovább. Órák múlva magamhoz tértem és feltápázkodtam. Egy csomó magyar-német sebesült és halott között találtam magam. Igyekeztem segíteni az élőkön, ahogy erőmből futotta. Hernyótalpas szovjet csapatszállító kocsik jöttek, behúzódtam előlük a sűrűbe. A szovjet katonák legéppuskázták a sebesülteket, vagy egyszerűen keresztülhajtottak rajtuk. Élő nem maradt! A köd leple alatt a torbágyi magyar-német vonalak felé igyekeztem. Közben felszedtem két sebesült német bajtársat. A Szent Anna kápolnánál behúzódtunk egy földkunyhóba. Sajnos a friss hóban meglátszottak lábnyomaink, egy portyázó szovjet szakasz ránk talált és elfogott. Az egyik sebesült németet a helyszínen leszúrták, a másikat velem együtt behajtották Budakeszire. Útközben büszkén láttam rohamzlj-beli bajtársaim munkáját: temérdek szovjet halott, kilőtt hernyótalpas gyalogsági kocsik hevertek a hóban, mindenütt Budakeszi körül. A budakeszi szovjet parancsnokságon mindössze hárman voltunk foglyok. A németet kihallgatás után azonnal kivégezték, engem elvittek az NKVD-hoz, hol újból kihallgattak. Szerencsémre és csodálatomra, egy szovjet zászlós igen nagy elismeréssel nyilatkozott rohamzlj-unkról és megakadályozta ki-

végzésemet. Sebem nagyon kezdett romlani, orvosi segélyről szó sem lehetett ott, így a szovjet zászlós elengedett, hogy gyalog menjek be az Új Szent János kórházba kezelésre.

Útközben szomorúan láttam újból a frontot, azaz a harcok utáni helyzetet! Halomra gyilkolt német katonák, az ingük hátul kihúzott állapotban, gerinclövéllel végezték ki őket egyenként, hadd szenvedjenek! (A „Zörgetik az ajtót” c. könyv szerzője: Vaszary János írta leírta, hogy a sikertelen karácsonyesti kitörés után a budai erdőkben barangolva az erdők egyik tisztásán sok-sok magyar csendőrt látott hason feküdni. Mind egyiket tarkólövéllel végezték ki a szovjet „felszabadítók”!)

Pasaréten találkoztam először a „demokratikus magyar rendőrséggel”, a vörösszalagos vérebekkel, akik elfogtak és be akartak kísérni. A közelben halottakat temető asszonyok és öregek azonban megvédték, sebesülésemre hivatkozva kiszabadítottak az ÁVO karmaiból. Sikerült bejutnom az Új Szent János kórházba. Megható volt a személyzet segítése, miután meghallották, hogy a kitörők közül vagyok. Nem volt sok sebesült, két kis kórteremre való, köztük egy haslövéses német főhadnagy. (Talán Oberleutnant Richard Haecker?)

A sok fizikai erőfeszítés és napokon át orvosi kezelés hiánya miatt a sebesült lábam annyira megdagadt, hogy az orvosok amputálni akarták. Hál' Istennek, egy fiatal orvos megkísérelte a lehetetlent és rendbehozott, megúsztam jobb lábam levágását. Másnap egy „magyar rendőr” vezetésével szovjet katonák jöttek a kórházba és németek után kutattak. A német tisztnek megmondtuk, hogy maradjon csendben és közénk vetjük. A democsokratikus rendőr azonban gyanút fogott és jól megrázta az ágyat. Az operáció előtt álló német kínjában felordított: — Mutter! Nem volt többé segítség, a szovjet katonák kiráncigálták az ágyából, minden tiltakozásunk ellenére kivitték az épületből és agyonlőtték.

Mielőtt a kórházat fogolyszállításra beszervezték volna, az ápolónők segítségével megszöktem. Az újpesti szükséghidnál azonban újból elfogtak és beraktak egy Gödöllőre irányított fogoly szállítmányba. Budaörsön keresztül Budafokra vittek, ahol egy orosz szükséghid volt. Az éjszaka folyamán sikerült újból megszöknöm, hála az Isten és rohamista mivoltomnak.

Végre hazajutottam szüleim lakására. Otthon sokáig visszavonultan éltem és megvártam, míg sebeim tökéletesen begyógyultak. Utána visszamentem az egyetemre, ahol bizony csak néhányadmagunkkal lézengtünk. Erőnköz mértén igyekeztünk védeni profeszorainkat és az egyetem berendezéseit az erőszakos „magyar rendőrök” zaklatásától és a szovjet katonák fosztogatásától.

Diplomám elnyerése után is 1956-ig keserűen és tehetetlenül szemléljük, hová sülyedt szerencsétlen hazánk.

1956-ban többen, hajdani rohamisták megszerveztük a harmadik egye-

temi rohamzászlóaljat. Résztvettünk a harcokban, majd sorsunk minket is nyugatra vetett...”

V. Szendi őrm így fejezi be levelét: — „Keserű és mégis felemelő érzésekkel gondolok vissza, hogy a sors kegyelméből én is résztvevője és harcosa voltam annak a legendás védőseregnek, amely 52 napig dacolt két jól felszerelt szovjet hadsereggel és vagy tízszeres túlerővel. Nem rajtunk múlt, hogy Budapest elesett! De eskünhöz hűek maradtunk!”

A Wiking ho élei 1945. január végén Budakeszi és Budajenő előtt megtorpantak. A mozgó front átalakult állófronttá, mely kissé nyugalmasabb napokat is hozott. Okát nem tudtuk, egyesek szerint a ho többi ezrede megerősítve több magyar és német alakulattal, Székesfehérváron át előretörtek a Dunáig és Budát együttes támadással akarták volna visszafoglalni.

A Wikingekhez beosztott magyar tábori csendőrök február 12-én új parancsot kaptak: felvenni az érintkezést és fogadni a Budáról kitörő védőket!

lőfő kézdivásárhelyi Nagy Zsombor százados 1917-1945. Elesett 1945 február 14.

A budai frontszakaszon a németek vonalában az egyik éjszaka 11 vándorzó magyar jelentkezett, mind Budáról jöttek és a kitörés résztvevői voltak. Velük jött egy asszony is, a rangidős tiszt, egy utász őrgy felesége. A cső szds azonnal védett helyen kérdezte ki őket. Válaszuk lesújtó és megdöbbentő volt!

Budapest 3.000 csendőr védői közül csak egy érkezett ki: Komár An-

dor hdgy, az egyetemi rohamzászlóaljból szintén csak egy: Incze Árpád tizedes! A többi szerencsés túlélő gyalogos, tüzer és repülő volt.

Incze tizedes alig hallhatóan, remegve jelentette, hogy a budajenői erdőből kilépve a nyílt terepen futva nekiindultak a magyar-német front irányának február 14-én hajnalban. A hóba köröskörül beásott szovjet harckocsik azonnal géppuskatűzet zúdítottak rájuk. Nagy Zsombor szds futás közben összeesett. Alárendeltjei odafutottak hozzá, de segíteni nem tudtak. Nagy Zsombor szds mellét egy sorozat érte, vére folyt a fehér hóra, szájából véres hab tört elő...

Csak annyit mondott fiainak: — „Menjetek fiúk, velem ne törődjete!”

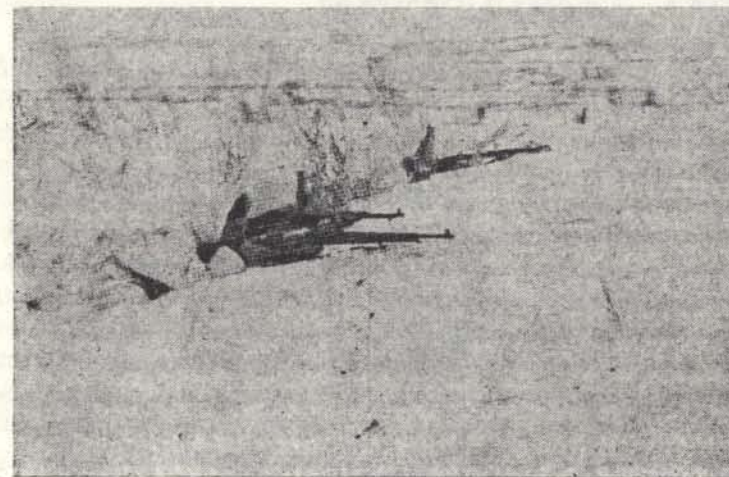
Nagy Zsombor m. kir. csendőr százados, az egyetemi rohamzászlóalj utolsó parancsnoka, a budai várból való kitörés végrehajtója, a Magyar Érdemrend Tisztikeresztje hadidíszítménnyel, a Magyar Érdemrend hadiszalagos és kardos Lovagkeresztje, a Német Vaskereszt tulajdonosa a csendőrnapi hajnalán hősi halált halt néhány km-re a magyar vonal előtt!

A hősi halott százados holttestét 1945. őszén Nyugatról hazatért lelkész édesapja exhumáltatta. A budaörsi öregek és asszonyok, kik annak idején a halottakat eltemették, emlékeztek a közel két méteres csendőrtiszt óriásra. A holttest még szinte ép volt félméteres homok sírjában. Az édesapa felismerte fiát. A holttest egyszerű parasztszekéren dőögött a budakeszi temetőig, a lelkész édesapa zsoltárokat énekelve gyalog kísérté halott fiát. A hivatalos temetésen elmondott beszédéért a helyi kommunisták internálták a lelkész édesapát, ki az ott elszenvedett kínzások következtében szabadulása után nemsokára meghalt.

Ma egymás mellett fekszenek a budakeszi temetőben és együtt álmodják a magyar feltámadást!

Torontó, 1967. február 14.

Kövendy Károly

Lövészárookban télen

Küzdelem páncélökölrel szovjet harckocsik ellen

HÚSVÉTI ELMÉLKEDÉS

Összeomlásunk, legnagyobb nemzeti katasztrófánk 20 éves évfordulóján kezembe vettem öreg háborús imakönyvemet. A címe — „Fegyverben” —, a Protestáns Tábort Püspökség kiadása, nyomták Budapesten 1943-ban... Forгатom a sárgult lapokat és a következőket olvasom: — „Ez a könyvecske reád megindultan és boldog büszkeséggel gondoló, téged a hit és vér közösségéhez testvérként szerető, érted, életed, egészséged megtartásáért, fegyvered győzelméért a viszontlátás reménységével imádkozó lelkek üzenete hozzád... életre halálra harcolni kész vagy... Minő felemelő érzés, mily boldogság és dicsőség a hitetlenséggel szemben a hit győzelméért, a Sátán ellenében Isten ügye mellett szállni síkra, viaskodni és győzni, vagy meghalni!

...Magyar ember mindenkor szembe néz és szembe szállni kész a veszedelemmel... A katona becsülete a zászló, ha azt cserbenhagyja, oda a becsülete. Aki esküjéhez hűtlen lesz, annak büntetése becstelen ha-

lál... Fegyverbe állított az államhatalom! A katonáskodás Istentől nyert hivatás... Ne a gyilkolás, hanem csupán az ellenség harcképtelenné tétele, tehát a gonosz akarat megtörése legyen a keresztény katona számára a harc célja... A nemzet hadsereg nélkül erőtlensé, fegyelmetlen tömeg, kiszolgáltatva más népek préda éhségének... Légy hív mindhalál!... Atyám add, hogy eskümről soha meg ne feledkezzem!... Áldalak Uram, hogy hős magyarok, nagy elődök nyomdokaiban léphettem... Eskümet tedd irányító gondolatommá... Küldetésed hű szolgálatától függ nemzetünk jövője. Ez a küldetés érdeked. Sorsod, családod, néped, egyházad védelmére indulsz... Életem áldozatul ajánlom fel... kérlek Uram, hozz vissza győztesen ebből a küldetésből... Kezedben fegyver, imádságod szintén hatalmas fegyver... Isten mellett mindig biztonságban vagy... E szolgálat teljesítése közben véded országunk templomait, szeretteid lelki békéjét, gyermekeid jövőjét... Véded az evangéliumot... Családod Rád tekint ebben a világot rázó nagy viharban... Itt minden parancsnak engedelmeskedned kell... A magyar évszázadokon át fegyverben állott. Öröködött nemcsak hazája biztonsága, hanem más népek békés álma felett is... A kapott parancsot a legnagyobb hűséggel hajtsd végre...

Tovább is folytathatnám, de meghatódott szívvel fedezem fel régi imakönyvem lapjai közt a 20 és fél évvel ezelőtt a Vereckei szorosban szedett és ma is ép kárpáti havasi gyopárt... Vele megjelenik Forgó hdgy, Sarudy zls, Csillik szakv. és a sok névtelen Próbacsendőrr mosolygó friss képe... Valahogy úgy érzem Bajtárs, nincs vége még. Csak fegyverszünet van, a béke még messzi innen... A kárpáti virág ép, mintha csak tegnap szedtem volna... Ez Forgó hadnagyék üzenete...

Bajtárs, üzenem Neked Húsvétra a hívők hitével: bízzál, higgy, küzdj a változott fegyverekkel és lesz még magyar feltámadás!

Kövendy Károly

Hadifogoly visszaemlékezés

1945. március végén kerültem amerikai hadifogságba a német Hannover vidékén. A megtorló bombázások következtében kikapcsolt német felsőbb vezetés hiánya, valamint az óriási technikai fölényben lévő egyesült hatalmak ezidőben már ellenállással alig találkozó gyors előnyomulása folytán igen nagy tömegű katona esett amerikai—angol fogságba.

Április végén nemcsak a nyugat-német, de a holland, belga és francia hadifogoly táborok is zsúfolásig megteltek. Így kerültünk mi kb 200.000-en egy négyzetkilométer nagyságú, akkor bokáig érő búzavetéssel fedett szükség-táborba a Rajna bal partján fekvő Buderich nevű kis német vá-

roska mellé, nem messze a francia határtól. A sűrű örgyűrűvel körülvett rögtönzött tábor csak egy szál szögesdrót-kerítéssel volt körülvéve.

A tábor egyik sarkában állt egy félig elbombázott ház, ahol valami se-
gélyhely féle volt berendezve. Egyébként semmi más épület, vagy nö-
vényzet nem zavarta a kilátást.

A sok ezer fogoly —, akik közül 17-féle nemzetiség volt képviselve
— letargikusan, fáradtan, éhesen kóborgott össze-vissza, ismerősök és
cigarettszutka után kutatva, bokán felül dagasztva a folytonos esőtől
lágy homokos agyagot. (Ebben az időben ott egy amerikai cigaretta 500
RM-ba került.)

Élelmet keveset és csak hideget kaptunk.

Az eső állandóan esett és fújt a szél. Védelmet csak evőkanállal, kon-
zervdobozzal, vagy csajka fedővel és főleg óriási energiával földbe ásott
lyukak nyújtották. Ezek a lyukak éjszakánként bőven szedték az áldo-
zataikat, — mert az erősen felázott talaj az alvókra szakadt s meg-
fulladtak.

Tisztálkodásról szó sem lehetett.

A lerongyolódott, sovány, nyakig sáros, piszkos, borotvátlan hatal-
mas embertömeg, köztük ezerszámra sebesültek és amputáltak, félelme-
tesen borzalmas látványt nyújtott.

A közismert hadifogoly-betegségek, a melankólia, a teljes nemtörő-
dőség és reménytelenség stb., stb. már a második héten annyira kiüt-
köztek, hogy a foglyok teljesen kivetköztek emberi mivoltukból.

(Csak az érdekesség kedvéért jegyzem meg, hogy a német vezérkari
tiszték már a második napon egy kitörési tervet dolgoztak ki, amibe en-
gem is belevontak.)

A viszonyok csak nagyon lassan javultak s május közepén történt,
hogy az akkor már drótkerítéssel egymástól elválasztott 20.000 fős al-
táborunkba hír érkezett a táborparancsnokságtól, hogy aznap délből „va-
lami pap” fog odaérkezni. A hír pillanatok alatt elterjedt, de csupán az
altábor 200 fős magyar csoportja verődött össze az altábor magyar pa-
rancsnokának földbe vájt gödre köré.

A déli órákban két néger őr kíséretében érkezett meg a jelzett pap. Szi-
kár, csontos, borotvátlan, rendfokozatától megfosztott, egyenruhás em-
ber, aki semmiben sem különbözött a többi fogolytól, — csupán a sze-
me, a szemében égett valami különös tűz, valami zöldes fény. Borostás,
aszékéta arcán a jósnak meleg vonása ült.

Németül folyó rövid kérdezősködés után megtudva, hogy az egybe-
gyűltek valamennyien magyarok — egy fedezék tetejére lépett és tört
magyarsággal beszélni kezdett. Szelíden bűgött a hangja.

Előbb a szeretetről beszélt, majd kifejtette, hogy mi mindnyájan az
egy Isten gyermekei vagyunk, hogy a szenvedés és a földi megpróbál-
tatások csupán arra valók, hogy teljesebbé váljék a lelkek megbékélése

és a szívek tisztasága. Aztán rátért arra, hogy az első világháború alatt
hosszabb ideig Magyarországon élt s ő érzi és tudja, hogy ezt a kis ma-
gyar csoportot visszavárja az a drága magyar föld, amit ő is annyira meg-
szeretett. Ekkor már mindannyian térdre ereszkedve, könnyes szemek-
kel hallgattuk s itt-ott fel-felcsuklott a hangos zokogás is. A magyarság
hitbuzgalmának nagyságát volt alkalma tapasztalni és az ilyen vallásos
nép gyermekeit megsegíti és hazavezérli az Isten, csak hinni és szeret-
ni kell Őt.

Mire magunkhoz tértünk volna, már el is távozott, két fekete öre kö-
zött, mint egy „látomás”.

Sokáig, csendesén imádkoztunk még ott, hitünk visszatért és béke köl-
tözött a szívünkbe. — Azután soha nem láttuk többé. Azt sem tudjuk,
milyen nemzetiségű, hogy milyen vallású volt, hogy akkor és ott „cso-
da” történt.

Akik láttuk és hallottuk Őt, örökre a szívünkbe zártuk.

Ez az egyetlen szép emlékem maradt a 16 hónapos hadifogságból.

K. L. alez.

A csendőr nagycsalád

Akkor alkult meg, mikor elveszett a II. világháború, és hazánkat el-
hagyva a nyugati formai-ellenség előtt letettük a fegyvert.

So'se felejttem el azt a keserű visszavonulást keresztül az Alpokon...
Egyik éjjel — vagy huszonnyolc évvel ezelőtt — többhetes kimerítő és
veszélyes menet után, Linztől délre egy elhagyott országúton kis pihe-
nőt tartott menetoszlopunk. Nekidültem egy villanypóznának, rágyújtot-
tam erősen fogyó Szimfónia cigarettámra, s körülvettek embereim ide-
gen csillagok alatt, de a német szövetséges földjén... Először csak iz-
zottak a kicsi cigaretta paraszak, szótlánul álltunk, s aztán úgy éreztem,
beszélmem kell! Hűséges embereim vetek körül, kik zömével ott voltak
velem a Kárpátok bércein, majd Budapest, a frontváros poklában, a Du-
nántúl véráztatta dombjain... Egyet gondoltunk, várták, hogy megszóla-
lok. Aztán beszélni kezdtem.

„Fiúk! Úgy érzem, elvesztettük a háborút! Mindent megtettünk, ami
emberileg lehetséges volt, mindenütt teljesítettük kötelességünket... s
hiába! A túlerő legyűrt bennünket, elvesztettük hazánkat és otthonun-
kat, ma itt állunk s azt se tudjuk, mi lesz velünk holnap. Idegen világban
új veszélyek elé nézünk. De ne veszítsük el a fejünket, nincs rá okunk,
tisztá a lelkiismeret! A világ egyszer fordulni fog, még hazatérünk! Hogy
mikor, azt csak a nagy Úristen tudja... De mindenkit kérek, tartsunk
össze akkor is, ha az angol-szászok fogságába kerülünk; ne hagyjuk el

egymást, vagy ha mégis szétszakítja kötelékünket a fegyverletétel, az első adandó alkalommal keressük újból egymást! Senki ne felejtse: csend-örök vagyunk! Az Isten áldjon meg Mindnyájatokat!”

Az idegen világ néma sötétségében, a kilátástalanság homályában mozdulatlanul álltak a csendörök, kezükben még a fegyver, mely hosszú hónapokig védte az édes Otthont a rátörő keleti hordával szemben... A szemekben keserű fény, a torkokban mély sóhajtás... Aztán a sötétségben megszólalt a rangidős tiszthelyettes: „Mindenhová követjük százados urat, s nem hagyjuk el egymást!”

Felzúgtak a motorok, s az oszlop elindult újból Nyugatra, sorsának közeli beteljesülése felé.

S megtörtént a csoda, amit mindnyájan sejtettünk. Nyugati fogságba estünk, de egyetlen csendör se lázadt fel volt előljárója ellen. A szögesdrót mögött vagy a D.P. tábor hideg barakszobáiban is megmaradt a láthatatlan kötelék! A polgári ruha ellenére is megtaláltuk, segítettük egymást!... A láthatatlan kötelék, a csendör szellem tovább élt, és a bajtársi egymásrautaltság vezette tovább életünket az idegen világban... S azóta tudjuk, ez így történt mindenütt, hol csendörök letették a fegyvert és megkezdték kálváriás nyugati életüket. De ugyanígy történt azoknál a kevésbé szerencsés Bajtársainknál is, kik a szovjet előtt kényszerültek letenni a fegyvert! Német hadifoglyok közléséből tudjuk, hogy még Szibéria fogolytáboraiiban is példa volt a magyar csendörök összetartása, egymás megbecsülése, segítése... A láthatatlan kötelék megmaradt, a Csendör Nagycsalád megalakult és él, erősödik, emelkedik!

Igen, csendörök élnek az öt világrészben, s keményen dolgoznak a máért és a jövőért.

Az idő rohan, az élet nehéz! Még ott is, hol megalapozott a jelen és biztosítottnak látszik a jövő. Időnként a csendörlekekbe száll az üresség! A lassan három évtized mögé szorított elfásult honvágy!

Bajtársak, kérlek Benneteket, higyjünk! Higyjünk, mert az idő kereké megállás nélkül halad. Az események követik egymást. Sohasem tudjuk, mit hoz a holnap. Ma Kennedy U.S.A. elnökének életét oltják ki ismeretlen kezek, holnap talán szétreped a kínai határ, és az emberek százmilliói — a fizikai törvény parancsa szerint — elárasztják Szibériát. Soha nem tudhatod, mire ébredsz? Csak egyet érzünk rendületlenül: Az igazságnak egyszer győzedelmeskednie kell! Európa s Hazánk előbb-utóbb szabad lesz!

Kedves Bajtársak! Tartsunk össze, mint eddig! Tartsuk az összeköttetést, mint eddig. Egységben az erő! Higyjünk! Ez az út Magyarország felszabadulásához és Nemzetünk boldogulásához vezet.

Ezt kívánja Nektek újesztendőre, az emigráció 28. évében sorstársatok és igaz bajtársatok

Kövendy Károly

HONSZERETET

Van-e ennél nagyobb, van-e ennél szentebb,
Kiolthatatlan szép öröklött szeretet?
Szívünkbe vésődött, féltékenyen rejtett,
Nincs ennél drágább kincs, féltettebb emlék.
Érette halálba ezerszer elmennék,
Akár a bitófán, kereszten szenvednék!
Hazánk! Te drága szép! Te gyönyörű fészünk,
Mindent pazarló paradicsomkertünk.
Tejjel-mézzel folyó ősi Kanaánunk,
Csak Teérted élünk, Teutánnad vágyunk!
Te ringató bölcsőnk, puha melegágyunk,
Bárhová kerülve mindörökkén áldunk!

Mesebeli szépség! „Isten bokrétája”,
Isten hullajtotta harmatgyöngyét rája.
Díszíté, öntözé, gyönyörködött benne,
Mintha minden röge gyémánt köve lenne.
Simogató kezét hányszor szúrta tövis?
Mily sokszor tiport rá a gonosz ellen is!
Újra ragyogtattad napod sugarával,
Hogy birkózni tudjunk az idők bajával.
Hogy újra szeressük örök szép zöldünket,
Tovább táplálhassa sorsdobált népünket.
Hadd dicsőítsen megszenvedett népünk,
Te lehess örökké a mi oltárképünk!

Magasságos Isten! Tegyé! egy nagy csodát!
Tedd szabaddá népünk! Védelmezd otthonát!
Írányítsad haza szérszórt nemzetünket,
Hadd hozzassuk rendbe az elhagyott fészket.
Egy testvériségben fogd össze e népet,
Őrizzen e szent nap örökszép emléket.
Hű fiaid leszünk! Útjaidon járunk,
Minden jót és szépet csak Tetőled várunk!
Te örök Mindenség! Alkotó Istenünk!
Ne hagyj el bennünket! Örökké légy velünk!
Segítsd összeformni széttépett Hazánkat,
Az ezeresztendő magyar bokrétánkat!

Hajas István